ROZSUDEK TRIBUNÁLU (čtvrtého senátu)

7. června 2011 *

Ve věci T-217/06,

Arkema Francie, se sídlem v Colombes (Francie),

Altuglas International SA, se sídlem v Puteaux (Francie),

Altumax Europe SAS, se sídlem v Puteaux,

původně zastoupené A. Wincklerem, S. Sorinasem Jimenem a P. Geffriaudem, poté Sorinasem Jimenem a E. Jégou, advokáty,

žalobkyně,

* Jednací jazyk: francouzština.

proti

Evropské komisi, původně zastoupené F. Arbaultem a V. Bottkou, poté V. Bottkou a F. Castillem de la Torre, jako zmocněnci,

žalované,

jejímž předmětem je návrh na zrušení rozhodnutí Komise COM (2006) 2098 final ze dne 31. května 2006 v řízení podle článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/F/38.645 – Metakryláty) v rozsahu, v němž se týká žalobkyň, a podpůrně návrh na zrušení či snížení pokuty uložené žalobkyním v uvedeném rozhodnutí,

TRIBUNÁL (čtvrtý senát),

ve složení O. Czúcz, předseda, I. Labucka (zpravodajka) a K. O'Higgins, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: T. Weiler, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. prosince 2009,

vydává tento

Rozsudek

Skutečnosti předcházející sporu

Úvod

1 Rozhodnutím Komise COM (2006) 2098 final ze dne 31. května 2006 v řízení podle článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) (Věc č. COMP/F/38.645 – Metakryláty) (dále jen „napadené rozhodnutí“) Komise uložila společnosti Arkema SA a jejím dceřiným společnostem Altuglas International SA (dále jen „Altuglas“) a Altumax Europe SAS (dále jen „Altumax“ a společně jen „Arkema“) společně a nerozdílně pokutu ve výši 219 131 250 eur za to, že se od 23. ledna 1997 do 12. září 2002 účastnily kartelové dohody v odvětví metakrylátů (dále jen dotčená „kartelová dohoda“). Jejich mateřským společnostem Total SA a Elf Aquitaine SA byla společně a nerozdílně uložena pokuta ve výši 140,4 milionů a 181,5 milionů eur (článek 2 napadeného rozhodnutí).

2 Společnost Arkema (dříve Atofina SA) je francouzskou akciovou společností, která vyvíjí činnost ve třech odvětvích: v odvětví vinylových výrobků, průmyslové chemie a výrobků na zvýšení výkonu. V rozhodné době, ke které se váže napadené rozhodnutí,

byla společnost Arkema z 97,6 % vlastněna společností Elf Aquitaine a poté, co dne 17. dubna 2000 převzala skupinu Elf společnost Total Fina SA, z 96,48 %. Od tohoto data až do ukončení předmětného protiprávního jednání byla samotná společnost Elf Aquitaine z 99,43 % vlastněna společností Total (původně Total Fina, poté TotalFina-Elf SA) (body 265 až 266 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

3 Společnost Arkema se dne 18. května 2006 u příležitosti svého vstupu na burzu přejmenovala na Arkema France.

4 Společnosti Altuglas (původně Atohaas a Atoglas SA) a Altumax jsou hlavními dceřinými společnostmi společnosti Arkema v odvětví metakrylátů, konkrétně v odvětví polymetylmetakrylátu (dále jen „PMMA“), které se podílely na koluzním jednání popsaném v napadeném rozhodnutí (bod 259 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Po celou dobu protiprávního jednání byla společnost Arkema 100 % vlastníkem společnosti Altumax. Společnost Arkema byla 100 % vlastníkem společnosti Altuglas od roku 1998. Před tímto datem měla společnost Elf Atochem SA pouze 50 % podíl na kapitálu společnosti Arkema, avšak odpovídala za její běžnou správu (bod 263 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

Správní řízení

5 Vyšetřování, které bylo ukončeno přijetím napadeného rozhodnutí, bylo zahájeno poté, co společnost Degussa AG podala dne 20. prosince 2002 žádost o ochranu na základě oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. C 45, s. 3; Zvl. 08/02, s. 155, dále jen „oznámení o spolupráci“).

6 Komise dne 25. a 26. března 2003 provedla šetření zejména v prostorách společnosti Arkema. Po tomto šetření společnost Arkema předložila dne 3. dubna 2003 na základě oznámení o spolupráci žádost o ochranu a snížení výše pokuty (bod 60 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

7 Komise dne 17. srpna 2005 vydala oznámení námitek týkající se protiprávního jednání v odvětví metakrylátů a adresovala jej jmenovitě společnostem Total, Elf Aquitaine, Arkema, Altuglas a Altumax (bod 85 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

8 Dne 15. a 16. prosince 2005 proběhlo jednání, kterého se účastnily všechny společnosti, jimž bylo adresováno oznámení námitek (bod 87 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

9 Komise dne 31. května 2006 přijala napadené rozhodnutí.

Napadené rozhodnutí

10 Pro účely tohoto sporu jsou zvlášť relevantní dva aspekty napadeného rozhodnutí: identifikace jeho adresátů a výpočet pokuty.

Osoby, jimž je určeno napadené rozhodnutí

11 Poté, co Komise konstatovala, že je třeba určit, kterým právním subjektům přičítat odpovědnost za protiprávní jednání (bod 245 napadeného rozhodnutí), dospěla k závěru, že společnosti Altuglas, Altumax, Arkema a Elf Aquitaine byly společně a nerozdílně odpovědné za protiprávní jednání společností Altuglas a Altumax v období od 23. ledna 1997 do 12. září 2002. Společnost Total byla společně a nerozdílně odpovědná za protiprávní jednání společností Altuglas a Altumax v období od 1. května 2000 do 12. září 2002 (bod 277 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

12 Konkrétněji Komise ohledně odpovědnosti společnosti Elf Aquitaine, vzhledem k tomu, že společnost Elf Aquitaine jmenovala členy správní rady společnosti Arkema a že svou dceřinou společnost vlastnila z 97,6 % a po dubnu 2000 z 96,48 %, dospěla k závěru, že společnost Elf Aquitaine měla na společnost Arkema rozhodující vliv a měla skutečnou kontrolu nad jejím jednáním (bod 265 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

13 K odpovědnosti společnosti Total Komise konstatovala, že od dubna 2000 do ukončení protiprávního jednání tato společnost přímo či nepřímo kontrolovala kapitál ve všech provozních společnostech skupiny včetně těch, které přímo hrály roli v předmětné kartelové dohodě. Za těchto okolností měla Komise za to, že společnost Total měla na jednání svých dceřiných společností Elf Aquitaine, Arkema, Altuglas a Altumax rozhodující vliv, a všem těmto subjektům adresovala oznámení námitek (bod 267 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

14 Společnost Arkema na jedné straně a společnosti Total a Elf Aquitaine na straně druhé odpověděly na oznámení námitek zvlášť a především tvrdily, že adresátem napadeného rozhodnutí měla být pouze společnost Arkema (body 268 a 269 odůvodnění

napadeného rozhodnutí). Komise jejich argumenty zamítla a potvrdila, že odpovědnost nese všech pět subjektů uvedených v předchozím bodě (body 270 až 277 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Na všechny tyto společnosti společně bude nadále odkazováno jako na „skupinu Total".

Výpočet pokuty

15 Stran výpočtu pokuty Komise nejprve zkoumala závažnost protiprávního jednání a konstatovala, že s ohledem na povahu protiprávního jednání a na to, že se týkalo celého území EHS, šlo o velmi závažné protiprávní jednání ve smyslu pokynů o metodě stanovování pokut udělených podle s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3; Zvl. vyd. 08/01, s. 171, dále jen „pokyny") (body 319 až 331 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Komise dále s podniky podílejícími se na protiprávním jednání naložila rozdílně s tím, že skupinu Total zařadila s ohledem na obrat společnosti Arkema dosažený v rámci EHS u tří výrobků z PMMA do první kategorie. Na tomto základě jí vyměřila výchozí částku [pokuty] ve výši 65 milionů eur (body 332 až 336 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Aby zajistila odrazující účinek pokuty, znásobila Komise nakonec vzhledem k celosvětovému obratu skupiny Total pokutu uloženou skupině Total násobícím koeficientem 3. Výchozí částka pokuty tedy činí 195 milionů eur (body 337 až 350 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

16 Komise zadruhé zkoumala dobu trvání protiprávního jednání a konstatovala, že poněvadž se společnost Arkema na protiprávním jednání podílela pod dobu pěti let a sedmi měsíců, výchozí částka pokuty musí být navýšena o 55 %. K tomuto navýšení došlo ve vztahu ke společnostem Elf Aquitaine, Arkema, Altuglas a Altumax. Ve vztahu ke společnosti Total, jež měla podíl na kapitálu svých dceřiných společností po kratší dobu, Komise pokutu navýšila o 20 % (body 351 až 353 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Základní výše pokuty vypočtená pro společnost Arkema (včetně společnosti Elf Aquitaine) tak činí 302,25 milionů eur. Z této částky je společnost Total

společně a nerozdílně odpovědná za zaplacení 234 milionů eur (bod 354 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

17 Komise zatřetí zkoumala případné přitěžující okolnosti. Stran společnosti Arkema Komise konstatovala, že vzhledem ke třem předchozím rozhodnutím, které jí byly určeny, se tato společnost v důsledku protiprávního jednání téhož druhu dopustila opakování protiprávního jednání, a rozhodla se navýšit základní výši pokuty pro společnost Arkema o 50 %. Komise nicméně upřesnila, že společnosti Total a Elf Aquitaine se opakování protiprávního jednání nedopustily a že toto navýšení se tedy uplatní pouze ve vztahu ke společnostem Arkema, Altuglas a Altumax (bod 369 odůvodnění napadeného rozhodnutí a navazující poznámka pod čarou č. 250).

18 Komise začtvrté neuznala polehčující okolnosti, na které se odvolávala skupina Total.

19 Výše pokuty pro společnosti Arkema, Altuglas a Altumax s přihlédnutím k přitěžujícím či polehčujícím okolnostem činila v této fázi 365 218 750 eur. Pro společnost Total zůstala výše pokuty na částce 234 milionů eur. Pro společnost Elf Aquitaine zůstala pokuta nadále ve výši 302,25 milionů eur (bod 397 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Na základě čl. 23 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 [ES] a 82 [ES] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) Komise dospěla k závěru, že pokuta nepřesahuje 10 % obratu dotčeného podniku (body 398 a 399 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

20 Komise zapáté a v poslední řadě uplatnila oznámení o spolupráci a na základě jeho bodu 23 písm. b) první odrážky se rozhodla o 40 % snížit pokutu, kterou by jinak uložila skupině Total (body 403 až 410 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

21 Komise tak v čl. 2 písm. b) napadeného rozhodnutí stanovila konečnou výši pokuty následovně:

„Společnosti Arkema [...], Altuglas [...] a Altumax [...] společně a nerozdílně odpovídají za zaplacení: 219,13125 milionů eur, přičemž společnost Total […] je společně a nerozdílně odpovědná za zaplacení 140,4 milionů eur z této částky a společnost Elf Aquitaine SA je společně a nerozdílně odpovědná za zaplacení 181,35 milionů eur z této částky“.

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

22 Podáním došlým kanceláři Tribunálu dne 10. srpna 2006 podaly žalobkyně – společnosti Arkema France, Altuglas a Altumax – projednávanou žalobu.

23 Vzhledem k tomu, že složení senátů Tribunálu bylo změněno, byl soudce zpravodaj přidělen čtvrtému senátu, kterému tedy byla přidělena projednávaná věc.

24 Na základě zprávy soudce zpravodaje se Tribunál (čtvrtý senát) rozhodl zahájit ústní část řízení a prostřednictvím organizačních procesních opatření účastnice vyzval k odpovědi na určité otázky, a Komisi dále vyzval, aby předložila určitý dokument. Účastnice této výzvě vyhověly ve stanovené lhůtě.

25 Řeči účastnic řízení a odpovědi na otázky Tribunálu byly vyslechnuty na jednání konaném dne 15. prosince 2009. Po ukončení jednání byla ústní část řízení uzavřena.

26 Usnesením ze dne 26. listopadu 2010 Tribunál v souladu s článkem 62 jeho jednacího řádu rozhodl o opětném otevření ústní části řízení a prostřednictvím organizačních procesních opatření účastnice vyzval, aby předložily dokumenty a odpověděly na otázky. Účastnice této výzvě vyhověly ve stanovených lhůtách. Ústní část řízení pak byla uzavřena dne 9. března 2011.

27 Žalobkyně navrhují, aby Tribunál:

– zrušil napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž se jich týká;

– podpůrně zrušil pokutu či snížil výši pokuty, která jim byla v napadeném rozhodnutí uložena;

– uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

28 Komise navrhuje, aby Tribunál:

– zamítl žalobu ;

– uložil žalobkyním náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

29 Na podporu žaloby vznášejí žalobkyně v podstatě osm žalobních důvodů. První žalobní důvod vychází z porušení pravidel o přičitatelnosti jednání dceřiné společností její mateřské společnosti a z porušení zásady zákazu diskriminace. Druhý žalobní důvod vychází z nesprávného posouzení skutkového stavu, kterého se Komise dopustila, když protiprávní jednání společnosti Arkema přičetla společnostem Total a Elf Aquitaine. Třetí žalobní důvod vychází z porušení povinnosti uvést odůvodnění a porušení zásady řádné správy při uplatňování pravidel o přičitatelnosti. Čtvrtý žalobní důvod vychází z nesprávného uplatnění kritéria konkrétního dopadu na trh při stanovování výchozí částky pokuty ve výši 65 milionů eur. Pátý žalobní důvod vychází z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu při navýšení výchozí částky pokuty z titulu odrazujícího účinku. Šestý žalobní důvod vychází z nesprávného právního posouzení, kterého se Komise dopustila při navýšení pokuty z titulu opakování protiprávního jednání. Sedmý žalobní důvod vychází z nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise nesnížila pokutu žalobkyň na základě toho, že společnost Arkema určitá protiprávní jednání ve skutečnosti neprováděla. Osmý žalobní důvod vychází z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise odmítla snížit pokutu žalobkyň na základě „jiných faktorů". Během jednání navíc žalobkyně předložily dodatečný důvod, v jehož rámci zpochybňovaly navýšení pokuty z titulu dostatečně odrazujícího účinku.

K prvnímu důvodu vycházejícímu z porušení pravidel o přičitatelnosti jednání dceřiné společností její mateřské společnosti a z porušení zásady zákazu diskriminace

30 Žalobkyně tvrdí, že Komise se dopustila nesprávného právního posouzení, jelikož uplatnila domněnku, že mateřská společnost má na dceřinou společnost ve skutečnosti rozhodující vliv, vlastní-li veškerý nebo téměř veškerý její kapitál (dále jen „domněnka o rozhodujícím vlivu"), aniž předložila důkaz o skutečné kontrole (první část

tohoto důvodu). Tím rovněž porušila zásadu zákazu diskriminace, jelikož vůči Arkema uplatnila odlišnou míru dokazování než vůči ostatním dceřiným společnostem, které se podílely na vytýkaném protiprávním jednání (druhá část tohoto důvodu).

K první části vycházející z nesprávného uplatnění pravidel o přičitatelnosti jednání dceřiné společnosti její mateřské společnosti

– Argumenty účastnic řízení

31 Žalobkyně tvrdí, že v souladu s ustálenou judikaturou a rozhodovací praxí Komise, je-li podnik, který se dopustil protiprávního jednání, součástí skupiny společností, odpovědnost za protiprávní jednání nese v zásadě dotčená dceřiná společnost. Jednání dceřiné společnosti lze přičítat její mateřské společnosti pouze za určitých okolností. Tak je tomu podle žalobkyň buď v případě, že mateřská společnost má ve skutečnosti rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti vzhledem k nesamostatnosti posledně uvedené při určování její obchodní politiky, nebo v případě, že se mateřská společnost na protiprávním jednání své dceřiné společnosti podílela (aktivně či pasivně, už jen proto, že o skutečnostech věděla).

32 Žalobkyně tvrdí, že podle uplatnitelné judikatury nelze pouze na základě 100 % vlastnictví kapitálu (a tím méně 99,43 %, 97,6 % či 96,48 % vlastnictví) automaticky dospět k závěru, že mateřská společnost má ve skutečnosti rozhodující vliv na obchodní politiku své dceřiné společnosti. Podle žalobkyň v tomto ohledu judikatura vždy vyžadovala další skutečnosti jako to, že mateřská společnost ve správním řízení vystupuje

jako jediný subjekt jednající za skupinu s Komisí, že existence skutečné kontroly nad dceřinou společností není zpochybňována a že o samostatnosti dceřiné společnosti neexistuje žádný důkaz.

33 V tomto případě Komise v napadeném rozhodnutí kromě skutečnosti, že takřka veškerý kapitál společnosti Arkema přímo či nepřímo vlastnily její tehdejší mateřské společnosti, neposkytla nic, co by prokazovalo, že společnosti Total či Elf Aquitaine měly v rozhodném období skutečný rozhodující vliv na obchodní politiku společnosti Arkema či na provádění vytýkaných protiprávních jednání. Skutečnost uváděná Komisí v napadeném rozhodnutí – že společnost Elf Aquitaine jmenovala v rozhodné době členy správní rady společnosti Arkema – je podle žalobkyň konkrétně pouze logickým projevem většinového vlastnictví kapitálu společnosti Arkema a jejím prostřednictvím nelze prokázat rozhodující vliv na tuto společnost.

34 Jelikož Komise společnostem Total a Elf Aquitaine přičetla odpovědnost za protiprávní jednání uvedená v napadeném rozhodnutí na základě domněnky o rozhodujícím vlivu vycházející pouze z přímého či nepřímého vlastnictví takřka veškerého kapitálu společnosti Arkema, dopustila se tím podle názoru žalobkyň nesprávného právního posouzení, které je důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí.

35 Konečně žalobkyně při jednání na dotaz Tribunálu ohledně důsledků rozsudku Soudního dvora ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237) na projednávaný spor potvrdily, že skutečnosti ve věci, ve které byl vydán tento rozsudek – obzvláště kontrola mateřské společnosti nad jejími dceřinými společnostmi, které se podílely na protiprávním jednání – se v projednávaném případě lišily od skutečností. Žalobkyně dále uvedly, že v této věci měla mateřská společnost 100 % podíl na kapitálu své dceřiné společnosti, zatímco v projednávaném případě tato hranice nebyla dosažena (jedná se o 99,43 %, 97,6 % a o 96,48 % podíl). Žalobkyně

v každém případě tvrdí, že musí-li být výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise vykládán v tom smyslu, že protiprávní jednání dceřiné společnosti lze její mateřské společnosti přičíst bez další doplňující skutečnosti ke kapitálovému propojení, je třeba tuto judikaturu přezkoumat, jelikož dle žalobkyň zavádí režim objektivní odpovědnosti, který se neslučuje s nařízením č. 1/2003.

36 Komise sdílí tezi žalobkyň, podle níž lze odpovědnost za protiprávní jednání dceřiné společnosti přičíst mateřské společnosti pouze za určitých okolností. Podle Komise je tomu tak v případě, že mateřská společností má ve skutečnosti rozhodující vliv na jednání své dceřiné společnosti. Podle Komise však z ustálené judikatury vyplývá, že mohla opodstatněně dojít k závěru, že společnost, která vlastní veškerý či téměř veškerý kapitál své dceřiné společností, má na dceřinou společnost ve skutečnosti rozhodující vliv, jestliže mateřská společnost nevyvrátila domněnku o rozhodujícím vlivu předložením důkazu o samostatném jednání své dceřiné společnosti.

– Závěry Tribunálu

37 Je třeba připomenout, že z bodů 245 až 252 a 259 až 277 napadeného rozhodnutí vyplývá, že Komise přičetla sporné protiprávní jednání společnostem Total a Elf Aquitaine z toho důvodu, že se společností Arkema a jejími dceřinými společnostmi Altuglas a Altumax, které se podílely na koluzních jednáních, tvořily jediný podnik. K tomuto závěru Komise dospěla na základě domněnky uvedené v oznámení námitek, podle níž měly společnosti Total a Elf Aquitaine rozhodující vliv na jednání svých dceřiných společností. Stran společnosti Elf Aquitaine se domněnka o rozhodujícím vlivu zakládala na tom, že společnost Elf Aquitaine jmenovala členy správní rady společnosti Arkema, a na tom, že prvně jmenovaná měla na kapitálu společnosti Arkema 97,6 % a poté 96,48 % podíl (bod 265 odůvodnění napadeného rozhodnutí). U společnosti Total se uvedená domněnka zakládala na skutečnosti, že společnost

Total od dubna 2000 vzhledem k jejímu 99,43 % podílu na kapitálu společnosti Elf Aquitaine přímo či nepřímo kontrolovala kapitál všech společností ve skupině, včetně společností, které přímo hrály roli v předmětné kartelové dohodě (body 266 a 267 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Z napadeného rozhodnutí vyplývá, že dotčené společnosti v odpověď na oznámení námitek předložily určité argumenty směřující k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu, avšak Komise je neshledala dostatečnými (viz zejména body 272 a 274 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

38 Dále je třeba připomenout judikaturu Soudního dvora v této oblasti.

39 Z tohoto pohledu je třeba uvést, že unijní právo v oblasti hospodářské soutěže se vztahuje na činnosti podniků a že pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování (viz zejména rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 54 a citovaná judikatura).

40 Soudní dvůr rovněž upřesnil, že pojem „podnik“ musí být v tomto kontextu chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 55 a citovaná judikatura).

41 Jestliže taková hospodářská jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, musí za toto protiprávní jednání nést odpovědnost na základě zásady osobní odpovědnosti (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 56 a citovaná judikatura).

42 Porušení unijního práva v oblasti hospodářské soutěže musí být jednoznačně přičteno právnické osobě, které mohou být pokuty uloženy, a musí jí být určeno oznámení námitek. Důležité je rovněž to, aby oznámení námitek uvádělo, v jakém postavení právnická osoba čelí obvinění z tvrzených skutečností (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 57 a citovaná judikatura).

43 Z ustálené judikatury vyplývá, že jednání dceřiné společnosti může být přičteno mateřské společnosti, zejména pokud tato dceřiná společnost, byť má vlastní právní subjektivitu, neurčuje své jednání na trhu samostatně, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností, především s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které tyto dva právní subjekty spojují (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 58 a citovaná judikatura).

44 Je tomu tak proto, že v takové situaci jsou totiž mateřská společnost a její dceřiná společnost součástí téže hospodářské jednotky, a tudíž vytvářejí jediný podnik ve výše uvedeném smyslu. Skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnost představují jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, Komisi umožňuje určit rozhodnutí ukládající pokuty mateřské společnosti, aniž je vyžadováno prokázání osobního zapojení této společnosti do protiprávního jednání (rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 59).

45 Soudní dvůr též judikoval, že v konkrétním případě, kdy mateřská společnost vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti, která porušila unijní pravidla hospodářské soutěže, může jednak tato mateřská společnost mít rozhodující vliv na chování této dceřiné společnosti, a jednak existuje vyvratitelná domněnka, podle níž má uvedená mateřská společnost skutečně rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 60 a citovaná judikatura).

46 Soudní dvůr tedy upřesnil, že za těchto podmínek k tomu, aby se dalo předpokládat, že mateřská společnost má rozhodující vliv na obchodní politiku dceřiné společnosti, postačí, aby Komise prokázala, že veškerý kapitál této dceřiné společnosti je vlastněn její mateřskou společností. Komise následně může činit mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti, ledaže tato mateřská společnost, které přísluší tuto domněnku vyvrátit, předloží dostatečné důkazy, které by mohly prokázat, že se její dceřiná společnost chová na trhu samostatně (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 61 a citovaná judikatura).

47 Vzhledem k této judikatuře Soudního dvora je třeba konstatovat, že způsob uvedený v bodě 37 výše, jakým Komise v daném případě postupovala pro účely přičtení sporného protiprávního jednání mateřským společnostem žalobkyň, je správný.

48 Na rozdíl od toho, co žalobkyně patrně navrhují, se toto přičtení nezakládalo pouze na struktuře kapitálového vlastnictví, ale i na zjištění, že domněnka o rozhodujícím vlivu nebyla vyvrácena (viz zejména body 272 a 274 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

49 Z této judikatury dále jasně vyplývá (viz zejména body 45 a 46 výše), že struktura kapitálového vlastnictví dceřiné společnosti je dostatečným kritériem k založení uvedené domněnky, a Komise nemusí předkládat další nepřímé důkazy o skutečném vlivu mateřské společnosti, jak požadují žalobkyně.

50 Na tomto závěru nic nemění argumenty žalobkyň, že skutečnosti, které vedly k vydání rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise uvedeného výše v bodě 35 – zejména kontrola, kterou mateřská společnost dotčená v této věci měla nad svými dceřinými společnostmi – se podle žalobkyň lišily od skutečností v projednávaném případě. Navzdory tomu, že takové další nepřímé důkazy mohly být v této věci poskytnuty (rozsudek Tribunálu ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise, T-112/05, Sb. rozh.

s. II-5049, body 13 a 54), z výše uvedeného rozsudku ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise (body 61 a 62), i z rozsudku ze dne 10. září 2009 uvedeného výše v bodě 35, Akzo Nobel a další v. Komise (body 61 a 62), jednoznačné vyplývá, že další takovéto nepřímé důkazy nejsou podmínkou pro založení této domněnky.

51 Dále je třeba uvést, že výše zmíněná judikatura se týká zvláště „konkrétního případu, kdy mateřská společnost vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti“ (rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 60). V projednávaném případě však společnosti Total a Elf Aquitaine nevlastní veškerý kapitál svých dceřiných společností.

52 Je však třeba zdůraznit, že i když žalobkyně na tento faktický rozdíl při jednání poukázaly (viz bod 35 výše), nepředložily žádný zvláštní argument, aby zabránily uplatnění téhož důkazního režimu v obou případech, a to přesto, že problematika uplatnění domněnky o rozhodujícím vlivu v jiných případech, než v případě mateřské společnosti, která vlastní veškerý kapitál své dceřiné společnosti, byla předmětem písemné otázky položené Tribunálem Komisi a následně předmětem diskuze během jednání.

53 Každopádně je třeba konstatovat, že v otázce rozhodujícího vlivu na jednání dceřiné společnosti se mateřská společnost, která vlastní téměř veškerý kapitál své dceřiné společnosti, z hlediska hospodářských, organizačních a právních vazeb, které ji s uvedenou dceřinou společností pojí, nachází v zásadě v obdobné pozici jako 100 % vlastník. Komise tudíž v této situaci může oprávněně uplatnit tentýž důkazní režim, tj. domněnku, že uvedená mateřská společnost ve skutečnosti rozhodujícím způsobem ovlivňuje jednání své dceřiné společnosti. Není vyloučeno, že v určitých případech mohou menšinoví akcionáři ve vztahu k dceřiné společnosti disponovat právy, díky nimž lze výše zmíněnou analogii zpochybnit. Kromě skutečnosti, že taková práva se však obvykle nepojí s tak minimálními podíly, jako jsou podíly dotčené v projednávaném případě, žalobkyně v projednávaném případě ani nic v tomto smyslu neuváděly.

Komise tedy na mateřské společnosti žalobkyň správně uplatnila domněnku o rozhodujícím vlivu.

54 A konečně má Tribunál v případě argumentu, že judikaturu, která v podstatě vychází z rozsudku ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (bod 35 výše), je třeba přezkoumat, za to, že za okolností v daném případě mu nepřísluší vracet se k právnímu problému, který Soudní dvůr jasně vyřešil v nedávném rozsudku.

55 První část tohoto žalobního důvodu proto musí být zamítnuta.

Ke druhé části vycházející z porušení zásady zákazu diskriminace

– Argumenty účastnic řízení

56 Žalobkyně tvrdí, že ačkoli Komise pro účely přičtení protiprávního jednání mateřské společnosti v jejich případě vycházela pouze z domněnky o rozhodujícím vlivu, u většiny ostatních dceřiných společností, jimž bylo napadené rozhodnutí určeno, zohlednila další nepřímé důkazy. Žalobkyně se v tomto ohledu dovolávají způsobu, jakým Komise v napadeném rozhodnutí zacházela se společnostmi Degussa, ICI plc a Lucite International Ltd.

57 Komise se tím podle žalobkyň dopustila neodůvodněné diskriminace při provádění důkazů. Žalobkyně zdůrazňují, že kdyby Komise vůči společnosti Arkema uplatnila tutéž míru dokazování jako vůči ostatním podnikům, nutně by dospěla k závěru, že protiprávní jednání je přičitatelné pouze společnosti Arkema.

58 V otázce argumentu Komise vycházejícího z toho, že v napadeném rozhodnutí je uvedeno, že společnost Elf Aquitaine jmenovala členy správní rady společnosti Atofina, žalobkyně zdůrazňují, že se jedná pouze o logický projev většinového vlastnictví kapitálu společnosti Arkema a tvrdí, že tento nepřímý důkaz je nesrovnatelný s nepřímými důkazy Komise vůči společnosti Degussa, v jejímž případě Komise podle žalobkyň zohlednila aktivní účast mateřské společnosti na protiprávním jednání. Žalobkyně v každém případě uvádějí, že tento nepřímý důkaz je dán pouze u společnosti Elf Aquitaine, a nikoli u společnosti Total.

59 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

– Závěry Tribunálu

60 Je třeba připomenout, že zásada rovného zacházení nebo zákazu diskriminace vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněné (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 11. září 2007, Lindorfer v. Rada, C-227/04 P, Sb. rozh. s. I-6767, bod 63 a citovaná judikatura).

61 Je třeba vzít v úvahu, že žalobkyně netvrdí, že Komise tuto zásadu porušila, když odpovědnost za sporné protiprávní jednání přičetla adresátům napadeného rozhodnutí.

62 Nejprve je třeba konstatovat, že situaci ICI Acrylics nelze srovnávat se situací žalobkyň. Z napadeného rozhodnutí totiž jasně vyplývá, že ICI Acrylics – subjekt, který se přímo podílel na sporném protiprávním jednání – byla pouhou obchodní divizí společnosti ICI bez právní subjektivity, a nikoli její 100 % či takřka 100 % dceřinou společností (viz zejména body 280, 287 a 288 odůvodnění napadeného rozhodnutí). V případě společnosti ICI tudíž Komise neuplatnila domněnku o rozhodujícím vlivu (podloženou dalšími skutečnostmi či nikoli), ale jednoduše identifikovala právnickou osobu, jejíž součástí byla v rozhodné době obchodní divize, která se protiprávního jednání dopustila (body 288 a 289 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

63 Ke společnosti Degussa je dále třeba uvést, že Komise v bodě 255 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala následující:

„Společnost Röhm GmbH & Co. KG (100 % dceřiná společnost společnosti Degussa) a společnost Para-Chemie GmbH (100 % dceřiná společnost společnosti Röhm) jsou samostatné právní subjekty. Jelikož je společnost Degussa 100 % přímým či nepřímým vlastníkem těchto dvou podniků […] a jelikož správní rada společnosti Röhm se zčásti skládá z členů vedení společnosti Degussa […], Komise činí společnost Degussa odpovědnou za protiprávní jednání společností Röhm […] a Para-Chemie […]“

64 Stran společnosti Lucite International Komise v bodě 294 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala následující:

„Společnost Lucite International UK Ltd je jednou z jejích 100 % dceřiných společností. Členové správní rady společnosti Lucite International […] byly v době protiprávního jednání rovněž členy správní rady společnosti Lucite International UK […]“

65 Pro účely přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání dceřiných společností společnostem Degussa a Lucite International tak Komise správně vyšla z domněnky o rozhodujícím vlivu vyplývající ze 100 % vlastnictví kapitálu dceřiné společnosti mateřskou společností, a uvedla další skutečnost, tj. že ve správní radě dceřiné společnosti zasedali členové vedení mateřské společnosti a že obě společnosti měly tytéž členy správní rady.

66 Z toho však neplyne, že společnostem Degussa a Lucite International, jakož i jejich dceřiným společnostem, se dostalo jiného zacházení než žalobkyním a jejich mateřským společnostem, čímž by byla porušena zásada rovného zacházení.

67 Je totiž třeba zdůraznit, že stejně jako mateřským společnostem žalobkyň byla společnostem Degussa a Lucite International též přičtena odpovědnost za protiprávní jednání jejich dceřiných společností (body 258 a 296 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Nic v napadeném rozhodnutí však neumožňuje domnívat se, že by je Komise této odpovědnosti zprostila, kdyby nemohla uplatnit další výše uvedené skutečnosti.

68 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Komise v bodech 245 až 252 odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla zásady, kterými se řídila při identifikaci adresátů napadeného rozhodnutí. Z toho jasně plyne, že v případě naprosté či téměř naprosté kontroly kapitálu dceřiné společností měla Komise za to, že ke konstatování o nesamostatnosti této dceřiné společnosti na základě samotné domněnky o rozhodujícím vlivu je oprávněna tehdy, nebyla-li tato domněnka v průběhu správního řízení vyvrácena, a že je tudíž oprávněna přičíst její protiprávní jednání mateřské společnosti z toho důvodu, že posledně uvedená je součástí téhož podniku (viz zejména body 247 a 248 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

69 Je tedy třeba konstatovat, jak tvrdí Komise, že jiné skutečnosti než kapitálové propojení uvedla jen pro doplnění, pokud byly k dispozici. Ohledně skupiny Total Komise ostatně taktéž uvedla, že členové správní rady společnosti Arkema byli jmenováni společností Elf Aquitaine. Komise však takové další skutečnosti neuvedla jako podmínku pro přičtení odpovědnosti mateřské společnosti za protiprávní jednání její 100 % či téměř 100 % dceřiné společnosti. Tento výklad ostatně potvrzuje skutečnost, že v napadeném rozhodnutí je u určitých mateřských společností uvedena pouze existence kapitálového propojení. Tak je tomu v případě společnosti Total (bod 266) a v případě společností skupiny Barlo, tj. Barlo Plastics Europe NV, Barlo Plastics NV a Barlo Group plc (bod 301).

70 Je tedy třeba připomenout, jak vyplývá z výše uvedeného, že způsob, kterým Komise v daném případě postupovala pro účely přičtení odpovědnosti za sporné protiprávní jednání mateřským společnostem žalobkyň, je správný (viz bod 47 výše).

71 Druhá část tohoto žalobního důvodu tedy musí být zamítnuta a s ní pak i celý první žalobní důvod.

Ke druhému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkového stavu, kterého se Komise dopustila, když odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema přičetla společnostem Total a Elf Aquitaine

72 Žalobkyně tvrdí, že i kdyby byl postup, jímž vůči nim byla uplatněna domněnka o rozhodujícím vlivu, správný, přičetla Komise ve skutečnosti odpovědnost za protiprávní jednání společnostem Total a Elf Aquitaine neopodstatněně. Žalobkyně totiž prý zaprvé prokázaly, že ředitelé společností Elf Aquitaine a Total nebyli zapojeni do dotčeného jednání a zadruhé že společnost Arkema měla samostatnost při určování své obchodní politiky.

K první části vycházející z nesprávného posouzení skutečnosti, že ředitelé společností Total a Elf Aquitaine nebyli zapojeni do protiprávního jednání uvedeného v napadeném rozhodnutí

– Argumenty účastnic řízení

73 Žalobkyně zdůrazňují, že Komise v napadeném rozhodnutí netvrdí, že ředitelé společností Elf Aquitaine či Total byli jakýmkoli způsobem zapojeni do předmětného protiprávního jednání nebo že věděli o protiprávních jednáních. Žalobkyně dále uvádějí, že Komise těmto podnikům během vyšetřování nezaslala žádnou žádost o informace, ani neprovedla šetření v jejich prostorách.

74 Podle názoru žalobkyň přitom z rozhodovací praxe Komise vyplývá, že neexistence aktivní či pasivní účasti mateřské společnosti na protiprávním jednání může vést k tomu, že jí nebude přičtena odpovědnost za protiprávní jednání dceřiné společnosti, a to i když tato mateřská společností vlastní většinu kapitálu či veškerý kapitál uvedené dceřiné společnosti.

75 Žalobkyně dále v tomto ohledu uvádějí, že skupina, jejíž součástí byly v rozhodné době, trvala na absolutním dodržování pravidel hospodářské soutěže, což ostatně společnost Arkemu vedlo k zavedení programu na dodržování práva hospodářské soutěže od ledna 2001, tedy jen několik měsíců poté, co skupinu Elf k 17. dubnu 2000 převzala společnost Total Fina. Žalobkyně tudíž mají za to, že kdyby společnosti Total či Elf Aquitaine mohly vědět o protisoutěžních jednáních společnosti Arkema, nařídily by jejich okamžité ukončení.

76 Podle žalobkyň tudíž Komise mohla vyjít z této skutečnosti pro účely závěru, že tyto společnosti nenesly odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema na trhu s PMMA, přestože během rozhodné doby vlastnily téměř veškerý její kapitál.

77 Komise s touto argumentaci nesouhlasí.

– Závěry Soudu

78 Je třeba připomenout, že z bodů 245 až 252 a 259 až 277 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že Komise sporné protiprávní jednání přičetla společnostem Total a Elf Aquitaine proto, že v rozhodné době tvořily se společností Arkema a jejími dceřinými společnostmi Altuglas a Altumax, které se podílely na koluzních jednáních, jediný hospodářský subjekt, a tudíž jeden podnik ve smyslu práva hospodářské soutěže. Komise k tomuto závěru došla na základě domněnky o rozhodujícím vlivu a konstatovala, že tato domněnka během správního řízení nebyla vyvrácena. Jak plyne i z přezkumu prvního žalobního důvodu, byl tento postup oprávněný.

79 Podle judikatury přitom skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnosti tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, Komisi umožňuje určit mateřské společnosti rozhodnutí, kterým se ukládají pokuty, aniž musí prokazovat osobní zapojení posledně uvedené do protiprávního jednání (rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, bod 50). Komise tudíž nemusela prokazovat skutečnost, že ředitelé mateřské společnosti byli do předmětných jednání přímo zapojeni nebo o nich věděli. Postup Komise ve správním řízení, a zejména skutečnost, že mateřským společnostem neurčila žádost o informace a neprovedla ani šetření

v jejich prostorách, rovněž nemá vliv na otázku, zda tyto mateřské společnosti tvoří s jejich dceřinou společností jeden podnik ve smyslu článku 81 ES.

80 K rozhodovací praxi Komise, které se žalobkyně dovolávají, je třeba konstatovat, že i kdyby Komise podmiňovala přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání mateřské společnosti tím, že její ředitelé musejí být do protiprávního jednání přímo zapojeni, nemělo by to v tomto ohledu žádný vliv na legalitu napadeného rozhodnutí, jelikož postup zvolený v projednávaném případě byl správný. V replikách ostatně žalobkyně upřesňují, že neúčast mateřské společnosti na protiprávním jednání její dceřiné společnosti podle nich jako taková nestačí k vyloučení odpovědnosti mateřské společnosti, ale je pouze faktorem, který může Komise pro tento účel zohlednit.

81 Jak konečně správně tvrdí Komise, neexistence přímého zapojení ředitelů mateřské společnosti či skutečnost, že o protiprávních skutečnostech nevěděli, nemohou postačovat k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu, a to ani kdyby je bylo možné prokázat.

82 První část tohoto žalobního důvodu je tudíž třeba zamítnout.

Ke druhé části vycházející z nesprávného posouzení skutečností prokazujících reálnou samostatnost společnosti Arkema při určování její obchodní politiky

– Argumenty účastnic řízení

83 Žalobkyně tvrdí, že společnost Arkema v průběhu správního řízení prokázala, že společnost Elf Aquitaine či společnost Total neurčovaly její obchodní politiku v období uvedeném v napadeném rozhodnutí. Okolnost, že společnost Arkema byla v rozhodné době z právního hlediska dceřinou společností společnosti Elf Aquitaine a že posledně uvedená společnost jmenovala členy její správní rady, neměla vliv na její samostatnost při určování její obchodní politiky. Komise se tudíž dopustila nesprávného posouzení skutkového stavu, když odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema přičetla jejím tehdejším mateřským společnostem.

84 Žalobkyně zaprvé uvádějí, že skutečnost, že společnost Total ani společnost Elf Aquitaine neurčují obchodní politiku svých dceřiných společností, vyplývá ze samotné struktury skupiny. Tyto podniky jsou totiž podle žalobkyň holdingovými společnostmi, akcionáři v několika skupinách společností, které v rámci příslušných odvětví činnosti jednají samostatně.

85 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že společnost Arkema prokázala, že má naprostou samostatnost při určování své obchodní politiky týkající se PMMA, a to především v otázkách její cenové politiky a výběru zákazníků. Žalobkyně uvádějí, že právě společnost Arkema je mateřskou společností v chemickém odvětví a že ve skutečnosti právě ona dává příkazy vlastním dceřiným společnostem, jako jsou Altuglas a Altumax. Na úrovni společnosti Arkema se podle žalobkyň jednalo pouze o obvyklý vztah mezi akcionářem, který se snaží chránit své finanční zájmy, a nezávislým manažerem pověřeným vedením chemického odvětví činnosti. Role společností Total a Elf Aquitaine

se tak podle žalobkyň omezovala na schvalování velkých investic a na příjem informací účetní a finanční povahy týkajících se výsledků jejich dceřiné společnosti v souladu s požadavky stanovenými použitelnými právními předpisy. Žalobkyně v tomto ohledu odkazují na interní předpis nazvaný „Interní pravomoci a finanční závazky" přiložený k žalobě.

86 Žalobkyně v tomto ohledu rozlišují dvě období: od roku 1992 do roku 2000 a od roku 2001 do roku 2004.

87 K období od roku 1992 do roku 2000 uvádějí, že obchodní politiku činnosti týkající se PMMA určovala samostatně společnost Elf Atochem prostřednictvím oddělení „Vstupní organické suroviny" (dále jen „OVOS"). Výbor generálního ředitelství Elf Atochem každý rok předem schvaloval hlavní body této obchodní politiky ve formě pětiletého obchodního plánu a potvrzoval též rozpočet OVOS.

88 V období od roku 2001 do roku 2004 určovala obchodní politiku u činností týkajících se PMMA samostatně společnost Arkema prostřednictvím společnosti Atoglas (později Altuglas). Hlavní body této obchodní politiky ve formě pětiletého obchodního plánu schvaloval každý rok předem řídící výbor chemie, výkonný orgán v chemickém odvětví. Rozpočet činností týkajících se PMMA byl představován výkonnému výboru společnosti Total v rámci prezentace souhrnného rozpočtu společnosti Atoglas. Tento výkonný výbor hrál roli v otázkách investic při rozhodování o částkách přesahujících 10 milionů eur a posuzoval míru rizika a vratnost těchto investic.

89 Žalobkyně konkrétně zdůrazňují, že ani společnost Total, ani společnost Elf Aquitaine neurčovaly obchodní politiku společnosti Arkema u činností, jako jsou činnosti v daném případě, které představovaly pouze minimální procento z jejich obratu. V tomto ohledu připomínají, že celosvětový obrat společnosti Arkema z prodeje PMMA činil v roce 2002 (poslední rok protiprávního jednání) 416 milionů eur, což představovalo 2,1 % celkového obratu v chemickém odvětví a 0,4 % celkového obratu skupiny Elf Aquitaine/Total.

90 Žalobkyně dále zdůrazňují, že i kdyby byla domněnka o rozhodujícím vlivu založena, důkazní břemeno, které dotčený podnik nese, by se k vyvrácení takové domněnky muselo týkat neexistence skutečné kontroly mateřské společnosti nad obchodní politikou dceřiné společnosti na dotčeném trhu, tedy v projednávaném případě na trhu s PMMA. Odlišný postup – kdy se musí prokazovat naprostá samostatnost vůči mateřské společnosti – a tedy odmítnutí teoretické možnosti, že mateřská společnost má na svou dceřinou společnost rozhodující vliv v situaci, kdy je 100 % vlastníkem, podle názoru žalobkyň vede k vyžadování *probatio diabolica* (nemožného důkazu) a domněnka se tím stává nevyvratitelnou.

91 Žalobkyně zatřetí uvádějí, že celková kontrola společnosti Arkema ze strany společností Total a Elf Aquitaine se neslučuje s kontrolou, kterou společnost Arkema uplatňuje vůči svým dceřiným společnostem Altuglas a Altumax, jež z provozního i funkčního hlediska součástí společnosti Arkema. Žalobkyně též zdůrazňují, že společnost Arkema po celou dobu řízení vystupovala svým jménem a jménem svých dceřiných společností a během vyšetřování nikdy nezpochybňovala, že má nad svými dceřinými společnostmi skutečnou kontrolu.

92 Společnost Arkema tak z provozního hlediska – na rozdíl od společností Elf Aquitaine a Total, které se na výrobě metakrylátů nepodílí – vyráběla metylmetakrylát, primární surovinu, již zčásti pro vlastní potřebu využívají její dceřiné společnosti Altuglas a Altumax k výrobě a distribuci PMMA.

93 Přestože činnost týkající se PMMA vyvíjely dceřiné společnosti Arkema (Altuglas a Altumax), byla podle žalobkyň z funkčního hlediska vždy součástí obchodní organizace společnosti Arkema – a to nejdříve v rámci OVOS až do roku 2000, a poté od roku 2001 v rámci obchodního oddělení zvlášť věnovaného PMMA. V rozhodné době navíc většinu členů správní rady společnosti Altuglas tvořili zástupci právního a finančního vedení společnosti Arkema. Ti byli podle žalobkyň činní nejen v rámci společnosti Arkema, ale rovněž ve společnosti Altuglas, která neměla vlastní právní a finanční oddělení. A konečně zaměstnanci společnosti Altuglas zapojení do protiprávního jednání uvedeného v napadeném rozhodnutí podle žalobkyň pravidelně informovali člena managementu společnosti Arkema, kterým byl po dobu protiprávního jednání pan G., ředitel OVOS do roku 2000 a od roku 2001 člen řídícího výboru chemického odvětví.

94 Žalobkyně dále uvádějí, že toto funkční a provozní propojení společnosti Arkema a jejích dceřiných společností Altuglas a Altumax bylo potvrzeno v roce 2004 při reorganizaci chemického odvětví skupiny Total a založení společnosti Arkema, a poté v květnu 2006 při vstupu společnosti Arkema na burzu.

95 Žalobkyně začtvrté zdůrazňují, že ačkoli Komise v sídle společnosti Arkema zabavila stovky dokumentů, žádný z dokumentů předložených během řízení neprokazuje, že by společnosti Elf Aquitaine či Total společnosti Arkema přímo či nepřímo daly jakýkoli příkaz či doporučení, jak vést obchodní politiku na trzích s metakryláty.

96 Žalobkyně zapáté tvrdí, že stanovisko Komise v napadeném rozhodnutí je v rozporu s její předchozí praxí. V rozhodnutí Komise COM (2003) 4570 final ze dne 10. prosince 2003 v řízení podle článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) (Věc č. COMP/E-2/37.857 – Organické peroxidy, dále jen rozhodnutí „Organické peroxidy“) Komise společnosti Elf Aquitaine nepřičetla odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema, a to navzdory kapitálovému propojení mezi těmito dvěma podniky. Komise tak podle

žalobkyň připustila, že společnost Arkema měla skutečnou samostatnost při určování své obchodní politiky. Jelikož se podle žalobkyň období, na které se vztahuje rozhodnutí Organické peroxidy, zčásti kryje s obdobím, na něž se vztahuje napadené rozhodnutí, a jelikož jsou hospodářské a finanční vazby mezi společnostmi Arkema a Elf Aquitaine v obou věcech naprosto totožné, Komise nebyla oprávněna odchýlit se od stanoviska, které zaujala ve věci, jež vedla k vydání rozhodnutí Organické peroxidy.

97 Celková omezená kontrola společností Total a Elf Aquitaine nad jejich dceřinými společnostmi byla podle žalobkyň nedávno potvrzena francouzským orgánem pro ochranu hospodářské soutěže, který v rozhodnutí týkajícím se trhu pro distribuci paliva na dálnicích konstatoval, že společnosti Total Raffinage Distribution SA a Elf Antar France SA měly dostatečnou samostatnost při určování jejich obchodní politiky.

98 Žalobkyně konečně tvrdí, že Komise nesprávně právně posoudila povahu a rozložení důkazního břemene. Mají za to, že k domněnce o rozhodujícím vlivu, kterou Komise uplatnila, se nepojí žádný další faktor, jehož prostřednictvím by bylo možné prokázat skutečnou kontrolu mateřských společností nad obchodní politikou společnosti Arkema na trhu s PMMA, a proto pouhá skutečnost, že společnost Arkema během správního řízení předložila důkazy, které jsou s to její skutečnou samostatnost na trhu prokázat, postačovala k přenosu důkazního břemene. Podle žalobkyň je tedy na Komisi, aby prokázala, že navzdory těmto důkazům měly společnosti Total a Elf Aquitaine v rámci dotčeného trhu rozhodující vliv na své dceřiné společnosti.

99 Komise tvrdí, že důkazy předložené žalobkyněmi během správního řízení a převzaté v žalobě nestačí ani ve vzájemném spojení k tomu, aby byla prokázána samostatnost chování společnosti Arkema na trhu ve vztahu ke společnosti Elf Aquitaine, a nestačí tedy k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu.

– Závěry Soudu

100 Úvodem je třeba konstatovat, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně (viz body 90 a 98 výše), Komise v projednávaném případě neporušila pravidla dokazování.

101 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle judikatury vycházející z rozsudku ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (bod 35 výše, bod 61) musí dotčená společnost pro účely vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu předložit „postačující důkazy", kterými lze prokázat, že se dceřiná společnost chová na trhu samostatně. Komise pak je povinna tyto důkazy přezkoumat a není povinna předkládat důkazy, které takový vliv prokazují. Kdyby totiž dotčené straně postačovalo zpochybnit uvedenou domněnku předložením pouhých nepodložených tvrzení, domněnka by pozbyla užitku.

102 Je přitom třeba úvodem zmínit, že stran samostatnosti společnosti Arkema na trhu žalobkyně v odpovědi na oznámení námitek na podporu svých tvrzení předložily velmi málo konkrétních důkazů. V části III-2 této odpovědi nazvané „Společnost Arkema měla [po dobu protiprávního jednání] skutečnou samostatnost při určování své obchodní politiky" se nepoukazuje na žádný dokument na podporu v ní obsažených tvrzení. Konstatování Komise v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle něhož jsou důkazy předložené žalobkyněmi pouze tvrzeními nepodloženými postačujícími důkazy, je tak zjevně správné. Jak vyplývá z předchozího bodu, lze díky němu oprávněně dospět k závěru, že domněnka o rozhodujícím vlivu nebyla vyvrácena.

103 Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, po nich v napadeném rozhodnutí není vyžadován *probatio diabolica* (nemožný důkaz). Z judikatury totiž vyplývá, že k určení, zda dceřiná společnost určuje samostatně své chování na trhu, je třeba přihlédnout ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které tuto dceřinou společnost spojují s mateřskou společností, které se mohou lišit případ od případu, a nemohou tedy být předmětem taxativního výčtu (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, body 73 a 74). Je tudíž na žalobkyních, aby předložily veškeré důkazy týkající se hospodářských, organizačních a právních vazeb pojících tuto dceřinou společnost s mateřskou společností, kterými lze podle nich prokázat, že netvoří jediný hospodářský subjekt (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 50 výše, bod 65). I kdyby však žalobkyně nebyly s to předložit v projednávaném případě takové důkazy, neznamená to, že uvedená domněnka nemůže být nikdy vyvrácena.

104 Právě v rámci těchto obecných úvah je třeba přezkoumat konkrétní argumenty přednesené žalobkyněmi.

105 Žalobkyně se zaprvé dovolávají toho, že společnosti Total a Elf Aquitaine jsou holdingovými společnostmi, a tvrdí, že samostatnost jejich dceřiných společností vyplývá ze samotné struktury skupiny.

106 Je třeba konstatovat, že tvrzení, že společnosti Total a Elf Aquitaine jsou holdingovými společnostmi, nejsou důkazně podložena.

107 I kdyby tato tvrzení byla správná, nepostačovala by k vyloučení toho, že předmětné mateřské společnosti měly rozhodující vliv na své dceřiné společnosti

zvláště koordinováním finančních investic v rámci skupiny. Bylo už totiž judikováno, že v kontextu skupiny společností je holding společností, jejímž posláním je seskupit podíly v různých společnostech a jejíž funkcí je zajistit jednotu jejich řízení. (rozsudek Tribunálu ze dne 8. října 2008, Schunk a Schunk Kohlenstoff-Technik v. Komise, T-69/04, Sb. rozh. s. II-2567, bod 63). V projednávaném případě samy žalobkyně tvrdí, že jejich mateřské společnosti zasahovaly do významnějších rozhodnutí, která mohla mít dopad na úrovni skupiny jako celku. Tato tvrzení však nijak nevyvrací tezi o existenci hospodářského subjektu složeného ze žalobkyň a jejich mateřských společností, a spíše potvrzují, že funkcí posledně jmenovaných bylo zajistit jednotu řízení a koordinaci, která mohla mít vliv na chování dceřiných společností na trhu.

108 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že prokázaly, že společnost Arkema měla při určování své obchodní politiky týkající se PMMA naprostou samostatnost. Společnost Arkema totiž podle nich byla mateřskou společností v chemickém odvětví a dávala příkazy vlastním dceřiným společnostem jako Altuglas a Altumax. Role společností Total a Elf Aquitaine se podle žalobkyň omezovala na schvalování velkých investic a příjem informací účetní a finanční povahy týkajících se výsledků jejich dceřiné společnosti v souladu s požadavky stanovenými použitelnými právními předpisy.

109 V tomto ohledu je třeba uvést, že tvrzení žalobkyň nejsou nijak důkazně podložena. Konkrétní důkaz však lze v zásadě předložit v případě tvrzení týkajícího se organizace a struktury skupiny Total a pravomocí různých společností ve skupině.

110 Žalobkyně sice v příloze k žalobě přiložily interní předpis nazvaný „Interní pravomoci a finanční závazky“ na podporu argumentu, že mateřská společnost pouze schvalovala nejvýznamnější investice uskutečňované společností Arkema. Tento dokument však podle tvrzení Komise, které žalobkyně nezpochybňují, není obsažen v odpovědi

na oznámení námitek. V odpověď na otázku položenou v tomto smyslu během jednání ostatně žalobkyně potvrdily, že tento dokument během správního řízení nebyl předložen. Z rozsudku ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše (bod 61) přitom plyne, že uplatní-li Komise domněnku o rozhodujícím vlivu, může činit mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti, ledaže tato mateřská společnost, které přísluší tuto domněnku vyvrátit, předloží dostatečné důkazy, které by mohly prokázat, že se dceřiná společnost chová na trhu samostatně. Komise tak mohla v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí dojít ke správnému závěru, že předmětná tvrzení nebyla dostatečně důkazně podložena.

111 I kdyby tato tvrzení byla prokázána, nestačí v žádném případě k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu, jelikož se týkají výhradně určování obchodní politiky týkající se PMMA. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, je totiž pro účely určení, zda dceřiná společnost určuje své chování na trhu samostatně, třeba zohlednit nejenom důkazy týkající se obchodní politiky v odvětví výrobků, ne něž se vztahuje kartelová dohoda, ale též soubor relevantních důkazů týkajících se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které tuto dceřinou společnost pojí s mateřskou společností (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 35 výše, body 67, 68, 73 a 74, a stanovisko generální advokátky J. Kokott k tomuto rozsudku, Sb. rozh. s. I-8241).

112 Některá tvrzení žalobkyň navíc obsahují nepřímé důkazy o tom, že se svými mateřskými společnostmi tvoří jediný hospodářský subjekt.

113 Žalobkyně tak připouští, že společnosti Total a Elf Aquitaine musely schvalovat velké investice své dceřiné společnosti. Výkon takové pravomoci je přitom právě důkazem, že dceřiná společnost na trhu jedná s ohledem na zájmy mateřské společností (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 8. července 2008, Lafarge v. Komise, T-54/03, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 547).

114 Žalobkyně stejně tak opakovaně zmiňují existenci chemického odvětví společnosti Total. V odpovědi na písemný dotaz Tribunálu žalobkyně potvrdily, že od května 2000 až do ukončení protiprávního jednání patřila do chemického odvětví nejen společnost Arkema a její dceřiné společností, ale též ostatní společnosti skupiny Total. Žalobkyně vysvětlily, že záštitu nad veškerými činnostmi v chemickém odvětví prováděných původními skupinami převzala z funkčního hlediska společnost Arkema (tedy Atofina) po fúzi společností Total Fina a Elf Aquitaine. Toto funkční přeskupení však nebylo doprovozeno přeskupením kapitálovým. Takové rozdělení skupiny na odvětvové úseky, které navíc nevyjadřuje kapitálové propojení mezi skupinami společnosti, totiž silně poukazuje na to, že činností těchto odvětvových úseků koordinuje zastřešující mateřská společnost skupiny. Taková funkce mateřské společnosti může vylučovat samostatné jednání dceřiné společnosti na trhu (viz v tomto smyslu rozsudky Lafarge/Commission, bod 113 výše, bod 549, a Schunk a Schunk Kohlenstoff-Technik/Commission, bod 107 výše, bod 64).

115 Ohledně tvrzení, že činnosti týkající se PMMA tvoří pouze nepatrnou část z celkového obratu společností Total a Elf Aquitaine, nejsou žalobkyně s to prokázat, že mateřská společnost nechala dceřiné společnosti naprostou samostatnost při určování jejího chování na trhu. Jak bylo uvedeno výše, nezávislost dceřiné společnosti na její mateřské společnosti dále nelze posuzovat výhradně z hlediska její činnosti v odvětví výrobků, na které se vztahuje kartelová dohoda. I kdyby byl takový argument relevantní, význam společnosti Arkema pro její mateřské společnosti je třeba posoudit jako

celek (viz v tomto smyslu rozsudek Schunk a Schunk Kohlenstoff-Technik v. Komise, bod 107 výše, bod 66). Žalobkyně však v tomto smyslu nepředložily žádné argumenty.

116 Zatřetí je třeba odmítnout argument, že celková kontrola společnosti Arkema ze strany společností Total a Elf Aquitaine se neslučuje s kontrolou, kterou společnost Arkema uplatňuje vůči svým dceřiným společnostem Altuglas a Altumax.. Zaprvé se opět jedná o tvrzení, které není dostatečně důkazně podložené a týká se vztahů mezi dotčenými společnostmi. Dále i za předpokladu, že by se prokázalo, že vazby mezi společnostmi Total a Elf Aquitaine a společností Arkema byly slabší než vazby mezi posledně uvedenou a jejími vlastními dceřinými společnostmi, nepostačovalo by to k prokázání samostatnosti chování společnosti Arkema na trhu.

117 Začtvrté v případě argumentu, že reorganizace chemického odvětví skupiny Total a založení společnosti Arkema v roce 2004 a dále její vstup na burzu v roce 2006 potvrzuje samostatnost posledně jmenované na trhu, postačí konstatovat, že se jedná o skutečnosti, které nastaly po ukončení protiprávního jednání a nelze jimi tedy prokázat samostatnost uvedené společnosti v průběhu tohoto protiprávního jednání. Výraz „reorganizace chemického odvětví skupiny Total" navíc nasvědčuje tomu, že společnost Total převzala koordinační funkci v rámci uvedeného chemického odvětví.

118 Zapáté je argument, že žádný dokument ve spise neprokazuje, že společnost Arkema obdržela ze strany společnosti Elf Aquitaine či Total příkaz nebo doporučení ohledně obchodní politiky na trhu s metakryláty, sám o sobě irelevantní, jelikož samostatnost společnosti Arkema nelze posuzovat výlučně ve vztahu k tomuto trhu. Jak již bylo ostatně judikováno, skutečnost, že z informací obsažených ve spise nevyplývá, že mateřská společnost dává své dceřiné společnosti příkazy, neprokazuje neexistenci takových příkazů (viz v tomto smyslu rozsudek Lafarge v. Komise, bod 113 výše, bod 545).

119 Zašesté a v poslední řadě je třeba zabývat se argumentem, že stanovisko v napadeném rozhodnutí je v rozporu s předchozí praxí Komise vyplývající z rozhodnutí Organické peroxidy, jímž nebyla společnosti Elf Aquitaine přičtena odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema.

120 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že z rozhodnutí Organické peroxidy (body 373 až 391), kterého se žalobkyně dovolávají, vyplývá, že Komise problematiku odpovědnosti mateřské společnosti za společnost Arkema neanalyzovala a že se konkrétně nevyslovila k otázce její samostatnosti ve vztahu k mateřské společnosti. I za předpokladu, že by se skutečnosti v této věci podobaly skutečnostem v projednávaném případě, je nepřípustné, aby toto rozhodnutí představovalo jakoukoli záruku ohledně toho, jak se Komisi jeví vztahy mezi společností Arkema a jejími mateřskými společnostmi, ani ohledně kritéria přičitatelnosti, které se uplatní na tuto skupinu společností.

121 Napadené rozhodnutí dále není prvním rozhodnutím, jímž Komise přičítá odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema společnosti Elf Aquitaine. V rozhodnutí Komise K (2004) 4876 ze dne 19. ledna 2005 v řízení podle článku 81 [ES] o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o EHP (Věc C 37.773 – Kyselina monochloroctová), dále jen „rozhodnutí Kyselina monochloroctová“) již Komise takto společnosti Elf Aquitaine odpovědnost přičetla, a to rovněž na základě nevyvrácené domněnky o rozhodujícím vlivu na její dceřinou společnost.

122 Z judikatury v každém případě vyplývá, že Komise není povinna systematicky ověřovat, zda lze protiprávní chování dceřiné společnosti přičíst její mateřské společnosti (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 14. prosince 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise, T-259/02 až T-264/02 a T-271/02, Sb. rozh. s. II-5169, body 330 a 331, potvrzený rozsudkem Soudního dvora ze dne 24. září 2009, Erste Group Bank a další v. Komise, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P a C-137/07 P, Sb. rozh. s. I-8681, bod 82). I kdyby žalobkyně a společnost Elf Aquitaine tvořily jediný podniky i v rozhodné době z hlediska protiprávních jednání dotčených v rozhodnutí

Organické peroxidy, skutečnost, že Komise nezamýšlela určit toto rozhodnutí mateřské společnosti žalobkyň a uložit jí sankci, nebrání tomu, aby tak v souladu se zásadami vyplývajícími z judikatury v oblasti přičitatelnosti odpovědnosti učinila v projednávaném případě.

123 I kdyby Komise zamýšlela přičíst společnosti Elf Aquitaine odpovědnost za protiprávní jednání dotčené v rozhodnutí Organické peroxidy, skutečnost, že tak neučinila, by nasvědčovala pouze tomu, že v této věci došlo k nesprávnému posouzení, a žalobkyně by se této skutečnosti nemohly v projednávaném případě účinně dovolávat.

124 Vzhledem k výše uvedenému je třeba dospět k závěru, že důkazy předložené žalobkyněmi i ve vzájemném spojení nepostačují pro účely vyvrácení domněnky, že společnosti Total a Elf Aquitaine měly ve skutečnosti rozhodující vliv na jednání svých dceřiných společností.

125 Druhá část tohoto žalobního důvodu musí být tedy jako celek zamítnuta a s ní i celý druhý žalobní důvod.

Ke třetímu důvodu vycházejícímu z porušení povinnosti uvést odůvodnění a porušení zásady řádné správy při uplatňování pravidel o přičitatelnosti

126 Tento žalobní důvod je rozdělen na dvě části.

K první části vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění

– Argumenty účastnic řízení

127 Žalobkyně tvrdí, že Komise porušila svou povinnost uvést odůvodnění, jelikož napadené rozhodnutí neobsahuje odpověď na všechny argumenty společnosti Arkema směřující k prokázání její samostatné obchodní politiky. Vysvětlení Komise podaná v žalobní odpovědi dále nepostačují k nápravě tohoto porušení.

128 Žalobkyně uvádějí, že Komise neodpovídá na všechny argumenty přednesené společností Arkema, které jsou shrnuty v bodě 269 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Konkrétně podle žalobkyň neodpověděla na argumenty, že jmenování členů správní rady společností Arkema společností Elf Aquitaine není samo o sobě důkazem o skutečné kontrole a že společnost Arkema měla naprostou samostatnost při určování své obchodní politiky, když se její povinnost podat vysvětlení omezovala na obecné informace sdělované v rámci běžného provozu skupiny společností a týkající se hlavně účetních a finančních otázek a otázek auditu.

129 Žalobkyně dále uvádějí, že Komise neodpověděla na některé argumenty společnosti Arkema předložené v její odpovědi na oznámení námitek, které nejsou v napadeném rozhodnutí ani shrnuty. Podle žalobkyň se jedná o argumenty, že ředitelé společností Total a Elf Aquitaine nikdy nebyli zapojeni do vytýkaných protiprávních jednání a že kontrola ze strany mateřských společností se omezovala na schvalování nejvýznamnějších investic a byla příliš obecná na to, aby omezovala samostatnost společnosti Arkema, zejména při stanovování cen.

130 Žalobkyně jsou toho názoru, že i když Komise nemá povinnost vyjádřit se ke všem právním a faktickým otázkám řešeným během správního řízení, musí nicméně přezkoumat opodstatněnost všech argumentů jako celku, jež byly předloženy k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu. Jakýkoli jiný postup by podle žalobkyň zakládal nevyvratitelnost domněnky.

131 Podle žalobkyň má dále neexistence odůvodnění v projednávaném případě tím závažnější důsledky, že postup Komise je novátorský – jak podle žalobkyň sama uznává v bodě 271 odůvodnění napadeného rozhodnutí – a že Komise u ostatních dceřiných společností, na které se vztahuje napadené rozhodnutí, uvedla další nepřímé důkazy podporující domněnku o rozhodujícím vlivu ze strany jejich mateřských společností. Žalobkyně zdůrazňují, že podle judikatury se povinnost Komise uvést odůvodnění zvětšuje, jde-li její rozhodnutí výrazně nad rámec předchozích rozhodnutí (rozsudek Soudního dvora ze dne 8. listopadu 2001, Silos, C-228/99, Recueil, s. I-8401, bod 28; usnesení Tribunálu ze dne 21. ledna 2004, FNSEA a další v. Komise, T-245/03, Recueil, s. II-271, bod 52, a FNCBV v. Komise, T-217/03, Recueil, s. II-239, bod 66).

132 Komise namítá, že povinnost uvést odůvodnění neporušila.

– Závěry Soudu

133 K povinnosti Komise uvést odůvodnění je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury musí být odůvodnění vyžadované článkem 253 ES přizpůsobeno povaze dotčeného aktu a musejí z něho jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak, aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum. Požadavek odůvodnění

musí být posuzován v závislosti na okolnostech případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, jichž se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na jeho text, ale také na jeho celkovou souvislost, jakož i na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (viz zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63 a citovaná judikatura).

134 Bylo již judikováno, že je-li rozhodnutí v rámci použití článku 81 ES – jako v projednávaném případě – určeno více osobám a řeší otázku přičitatelnosti protiprávního jednání, musí obsahovat dostatečné odůvodnění ve vztahu ke každé z osob, jimž je určeno, a zejména ve vztahu k těm z nich, které podle uvedeného rozhodnutí musejí nést odpovědnost za uvedené protiprávní jednání (rozsudky Tribunálu ze dne 14. května 1998, SCA Holding v. Komise, Sb. rozh. s. II-1373, bod 78, a ze dne 27. září 2006, Akzo Nobel v. Komise, T-330/01, Sb. rozh. s. II-3389, bod 93). Aby bylo napadené rozhodnutí ve vztahu k mateřským společnostem žalobkyň dostatečně odůvodněno, musí obsahovat především podrobný popis důvodů, které mohou přičitatelnost protiprávního jednání těmto společnostem odůvodnit (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek SCA Holding v. Komise, bod 80).

135 Dále v rozsahu, v němž má toto přičtení odpovědnosti vliv na postavení žalobkyň, v rozsahu, v němž žalobkyně toto přičtení odpovědnosti během správního řízení zpochybňovaly a v rozsahu, v němž tedy mají v tomto bodě zájem na zpochybnění napadeného rozhodnutí, musejí mít stejně jako jejich mateřské společnosti možnost seznámit se s odůvodněním stanoviska Komise.

136 Z toho plyne, že založí-li Komise jako v projednávaném případě odpovědnost za protiprávní jednání na domněnce o rozhodujícím vlivu a pokud dotčené společnosti během správního řízení předložily důkazy směřující k vyvrácení této domněnky, musí rozhodnutí obsahovat dostatečný popis odůvodnění, který je s to ospravedlnit stanovisko, že uvedenou domněnku nelze na základě těchto důkazů vyvrátit.

137 V projednávaném případě žalobkyně v odpovědi na oznámení námitek zejména tvrdily, že společnost Arkema měla po celou dobu protiprávního jednání skutečnou samostatnost při určování své obchodní politiky. Na podporu tohoto tvrzení žalobkyně v podstatě přednesly tytéž argumenty jako argumenty analyzované v rámci druhého žalobního důvodu.

138 Z výše uvedeného přitom vyplývá, že Komise na tyto argumenty odpověděla v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí, když konstatovala, že „[o]statní argumenty [byly] pouhými tvrzeními [ne]podloženými důkazy, které by postačovaly k vyvrácení domněnky o odpovědnosti společností Total a Elf Aquitaine za jednání jejich dceřiné společnosti Atofina". Žalobkyně tudíž nesprávně tvrdí, že Komise neodpověděla na jejich argumenty uvedené v bodě 269 písm. c) odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle nichž měla společnost Arkema naprostou samostatnost při určování své obchodní politiky a při jednání na trhu.

139 Dále je třeba rozhodnout, že za okolností v daném případě toto konstatování obsažené v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí splňuje podmínky kladené judikaturou.

140 Komise totiž uvedla důvod, proč dospěla k závěru, že důkazy předložené žalobkyněmi a jejich mateřskými společnostmi nepostačovaly k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu. Napadené rozhodnutí tedy žalobkyním poskytlo údaje nezbytné k tomu, aby mohly hájit svá práva. Žalobkyně mohly konkrétně zpochybnit správnost tohoto konstatování tím, že svá tvrzení podloží dostatečnými důkazy, nebo zpochybnit jeho

relevantnost tvrzením, že dotčená – byť nepodložená – konstatování v projednávaném případě postačovala k vyvrácení uvedené domněnky. Toto odůvodnění nabývá na významu v konfrontaci s příslušnou pasáží v odpovědi na oznámení námitek, která je žalobkyním známa a neodkazuje na žádný dokument na podporu tvrzení v ní obsažených.

141 Z judikatury mimoto vyplývá, jak správně uvádí Komise, že i když je Komise na základě článku 253 ES povinna odůvodnit svá rozhodnutí tím, že uvede skutkové a právní okolnosti, na nichž závisí právní odůvodnění opatření, a úvahy, které ji vedly k přijetí jejího rozhodnutí, není povinna se vyslovovat ke všem právním a skutkovým otázkám, které byly vzneseny během správního řízení (rozsudek Soudního dvora ze dne 10. prosince 1985, Stichting Sigarettenindustrie a další v. Komise, 240/82 až 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 a 269/82, Recueil, s. 3831, bod 88, a rozsudek Tribunálu ze dne 24. října 1991, Atochem v. Komise, T-3/89, Recueil, s. II-1177, bod 222). I když Komise musí ve svém rozhodnutí uvést, z jakých důvodů má za to, že předložené důkazy postačují k vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu, neplyne z toho, že je povinna vyslovit se v každém případě zvlášť ke každému jednotlivém důkazu předloženému dotčenými podniky. Taková souhrnná odpověď, jaká je poskytnuta v projednávané věci, může v závislosti na okolnostech daného případu postačovat k tomu, aby podnik mohl užitečně hájit svá práva a Tribunál mohl vykonat svůj přezkum.

142 Skutečnost, že bod 269 odůvodnění napadeného rozhodnutí neobsahuje veškeré argumenty společnosti Arkema, není rozhodující.

143 Argument, že kontrola ze strany mateřských společností se omezovala na schvalování nejvýznamnějších investic a byla příliš obecná na to, aby omezovala samostatnost společnosti Arkema především při stanovování cen, se překrývá s argumentem uvedeným v bodě 269 písm. c) odůvodnění napadeného rozhodnutí, na který uvedené

rozhodnutí odpovídá v bodě 272, a to, že společnost Atofina měla naprostou samostatnost v obchodní politice a při jednání na trhu. Dále je třeba konstatovat, že v bodech 115 a 117 odpovědi žalobkyň na oznámení námitek obsahujících tento argument není odkazováno na žádný dokument na jeho podporu. Žalobkyně tudíž mohly konstatování Komise v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí chápat též jako odpověď na tento argument.

144 Jak vyplývá z odpovědi žalobkyň (viz zejména body 91 až 105) na oznámení námitek, argument, že ředitelé společností Total a Elf Aquitaine nebyli do vytýkaných protiprávních jednání nikdy zapojeni, přednesly v bodech 99 až 101 odpovědi nikoli pro účely vyvrácení domněnky o rozhodujícím vlivu, ale aby prokázaly, „že společnostem Elf Aquitaine a Total nelze […] vytýkat přímý ani nepřímý podíl na vytýkaných protiprávních jednáních“. Z výše uvedeného vyplývá, že Komise nepřičetla mateřským společnostem žalobkyň odpovědnost za sporné protiprávní jednání na základě této skutečnosti. Skutečnost, že Komise tento argument v napadeném rozhodnutí neuvedla, tudíž není porušením povinnosti uvést odůvodnění.

145 K tomu, že Komise výslovně neodpověděla na argument uvedený v bodě 269 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle něhož jmenování členů správní rady společnosti Arkema společností Elf Aquitaine neprokazovalo skutečnou kontrolu, je třeba zdůraznit, že Komise v napadeném rozhodnutí netvrdila, že tato skutečnost postačovala k založení odpovědnosti mateřských společností žalobkyň za sporné protiprávní jednání. Komise sice v bodě 264 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala, že „[č]leny správní rady společnosti Arkema […] jmenovala společnost Elf Aquitaine“ a že tato skutečnost jí stejně jako kapitálové propojení mezi těmito dvěma společnostmi umožnila domnívat se, že společnost Elf Aquitaine měla rozhodující vliv a skutečnou kontrolu nad jednáním své dceřiné společnosti Arkema. Jak však bylo konstatováno v bodech 68 a 69 výše, ze systematiky napadeného rozhodnutí vyplývá, že tato skutečnost byla uvedena jen pro doplnění a nebyla podmínkou pro přičtení odpovědnosti za sporné protiprávní jednání mateřským společnostem žalobkyň. Skutečnost,

že na tento argument nebyla dána výslovná odpověď, žalobkyním nebránila v seznámení se s důvody pro přičtení této odpovědnosti, ani v tom, aby ji zpochybnily před Tribunálem.

146 K argumentu vycházejícímu ze znění bodu 271 odůvodnění napadeného rozhodnutí je třeba uvést, že Komise konstatovala následující:

„[S]kutečnost, že Komise v předchozí věci určila své rozhodnutí výhradně společnosti Stotina, není sama o sobě překážkou k tomu, aby své rozhodnutí v daném případě určila jak společnosti Atofina, tak společnostem Total/Elf Aquitaine. Pro účely přičtení odpovědnosti mateřské společnosti má Komise za takových okolností, jako jsou okolnosti projednávaného případu […], prostor pro uvážení, a skutečnost, že tuto pravomoc v dřívějším rozhodnutí nevyužila, ji nezavazuje k tomu, aby tak učinila v projednávaném případě."

147 Je třeba konstatovat, že v této pasáži se v žádném případě nepřipouští, že by Komise v tomto případě přijala novátorské stanovisko, jak tvrdí žalobkyně. Konstatování Komise má pouze vyvrátit argument uvedený v bodě 268 odůvodnění napadeného rozhodnutí, který vychází z toho, že v předchozím rozhodnutí určeném společnosti Arkema nebyla odpovědnost za jednání posledně uvedené přičtena její mateřské společnosti (rozhodnutí Organické peroxidy). Dále je třeba uvést, že domněnku o rozhodujícím vlivu, založenou výhradně na kapitálovém propojení, již Komise uplatnila před vydáním napadeného rozhodnutí v rozhodnutí Kyselina monochloroctová, jímž společnosti Elf Aquitaine přičetla odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema.

148 Judikatura, které se dovolávají žalobkyně, v každém případě pouze vyžaduje, aby Komise výslovně rozvedla své úvahy v případě, že v rámci své rozhodovací praxe činí rozhodnutí, které jde významně nad rámec dřívějších rozhodnutí. V takovém případě tedy nestačí, aby poskytla souhrnné odůvodnění zejména odkazem na ustálenou

rozhodovací praxi (viz v tomto smyslu rozsudek Silos, bod 131 výše, bod 28). Jak přitom vyplývá z výše uvedeného, Komise v napadeném rozhodnutí výslovně odpověděla na argumenty společnosti Arkema směřující k prokázání samostatnosti její obchodní politiky.

149 Konečně skutečnost, že Komise ve vztahu k ostatním dceřiným společnostem, na které se vztahuje napadené rozhodnutí, uvedla doplňující nepřímé důkazy na podporu domněnky o rozhodujícím vlivu ze strany jejich mateřských společností, nemá vliv na to, zda je odůvodnění dostatečné ve vztahu k žalobkyním. Z výše uvedeného dále plyne (viz body 68 a 69 výše), že tyto další důkazy byly uvedeny pouze pro doplnění.

150 Z toho plyne, že první část tohoto žalobního důvodu musí být zamítnuta.

K druhé části vycházející z porušení zásady řádné správy

– Argumenty účastnic řízení

151 Žalobkyně uvádějí, že podle judikatury má Komise na základě zásady řádné správy povinnost s péčí a nestranností přezkoumat všechny rozhodné skutečnosti projednávaného případu. Tato povinnost má zásadní význam v takových správních řízeních,

jako jsou řízení v oblasti hospodářské soutěže, v nichž orgány disponují posuzovací pravomocí, která jim zajišťuje schopnost plnit jejich funkce.

152 V daném případě Komise podle žalobkyň nepřezkoumala s péčí rozhodné skutečnosti případu a porušila zásadu řádné správy, když vyšla z pouhé domněnky o kontrole a neodpověděla – jak bylo uvedeno výše – na argumenty předložené společností Arkema k vyvrácení takové domněnky (konkrétně na argumenty o irelevantnosti jmenování členů správní rady společností Elf Aquitaine a samostatnosti společnosti Arkema z obchodního hlediska).

153 Žalobkyně dále odmítají argumenty Komise, podle nichž je projednávaný důvod zaměnitelný s důvodem týkajícím se nedostatečného odůvodnění. Zdůrazňují, že zásada řádné správy se liší od povinnosti uvést odůvodnění a sleduje odlišný cíl.

154 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

– Závěry Soudu

155 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury v případech, kdy orgány Společenství disponují posuzovací pravomocí, která jim zajišťuje schopnost plnit své funkce, má dodržení záruk přiznaných unijním právním řádem ve správních řízeních o to větší význam. K těmto zárukám patří zejména povinnost příslušného orgánu přezkoumat s péčí a nestranností všechny rozhodné skutečnosti projednávaného případu (rozsudek Soudního dvora ze dne 21. listopadu 1991, Technische Universität München, C-269/90, Recueil, s. I-5469, bod 14, a rozsudek Tribunálu ze dne 24. ledna

1992, La Cinq/Commission, T-44/90, Recueil, s. II-1, bod 86). Tato povinnost vychází ze zásady řádné správy (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise, T-62/98, Recueil, s. II-2707, bod 269).

156 Na podporu tohoto důvodu žalobkyně pouze tvrdí, že Komise vyšla z pouhé domněnky o rozhodujícím vlivu na žalobkyně ze strany jejich mateřských společností a neodpověděla na argumenty, které společnost Arkema předložila k vyvrácení takové domněnky, a to konkrétně na argumenty o irelevantnosti jmenování členů správní rady společností Elf Aquitaine a samostatnosti společnosti Arkema z obchodního hlediska.

157 Z výše uvedeného však vyplývá, že uplatnění takové domněnky je naprosto oprávněné. Jak vyplývá z přezkumu první části tohoto žalobního důvodu, na základě znění příslušných pasáží v odpovědi na oznámení námitek a v napadeném rozhodnutí lze konstatovat, že Komise odpověděla na příslušné argumenty vznesené žalobkyněmi, a zejména na argumenty týkající se samostatnosti společnosti Arkema z obchodního hlediska [argument uvedený v bodě 269, písm. c) odůvodnění napadeného rozhodnutí, na který je poskytnuta odpověď v bodě 272 tohoto rozhodnutí]. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že stručnost odůvodnění v rozhodnutí, podle něhož „jsou [o]statní argumenty pouhými tvrzeními [ne]podloženými důkazy, které by postačovaly k vyvrácení domněnky", sama o sobě neumožňuje konstatovat, že došlo k poručení povinnosti přezkoumat s péčí a nestranností rozhodné skutečnosti vyplývající ze správního řízení. Z výše uvedeného dále vyplývá (viz body 102 a násl. výše), že konstatování uvedené v bodě 272 odůvodnění napadeného rozhodnutí je správné, a že tedy Komise přezkum provedla s péčí a nestranně.

158 Konečně v případě argumentu, že společnost Elf Aquitaine jmenuje členy správní rady společnosti Arkema, což samo o sobě neprokazuje skutečnou kontrolu, postačí

konstatovat, že Komise v napadeném rozhodnutí netvrdila opak. Konstatování o rozhodujícím vlivu mateřských společností žalobkyň na posledně jmenované totiž bylo učiněno na základě domněnky, která nebyla v průběhu správního řízení vyvrácena. Jak již bylo konstatováno, jmenování členů správní rady společnosti Arkema společností Elf Aquitaine bylo v tomto kontextu uvedeno pouze pro doplnění. Za těchto podmínek nepředstavuje skutečnost, že Komise neodpověděla zvlášť na tento argument, porušení povinnosti řádné správy.

159 Navíc je třeba zdůraznit, že žalobkyně na podporu svého žalobního důvodu nepředložily žádný jiný důkaz jdoucí nad rámec znění napadeného rozhodnutí.

160 Druhá část tohoto žalobního důvodu tudíž musí být zamítnuta a s ní i třetí žalobní důvod jako celek.

Ke čtvrtému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného uplatnění kritéria konkrétního dopadu na trh při stanovení výchozí částky pokuty ve výši 65 milionů eur

Argumenty účastnic řízení

161 V rámci tohoto žalobního důvodu žalobkyně tvrdí, že Komise nesprávně uplatnila kritérium konkrétního dopadu na trh stanovené v bodě 1 A první pododstavec pokynů, jelikož výchozí částku pokuty týkající se žalobkyň stanovila ve výši 65 milionů eur.

162 Žalobkyně zaprvé tvrdí, že výchozí částka pokuty, tj. 65 milionů eur, je příliš vysoká, jelikož protiprávní jednání mělo pouze velmi omezený dopad na trhy s dotčenými výrobky.

163 V tomto ohledu žalobkyně zaprvé v rozporu s konstatováním Komise v bodě 329 odůvodnění napadeného rozhodnutí tvrdí, že dopad protiprávního jednání na trh bylo možné změřit. Měl tudíž být, v souladu s judikaturou a pokyny, zohledněn při určování závažnosti protiprávního jednání.

164 Podle ustálené judikatury má totiž Komise podle žalobkyň při posuzování konkrétního dopadu protiprávního jednání na trh vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala, kdyby nedošlo k protiprávnímu jednání. K tomu je tedy třeba znát vývoj stavu hospodářské soutěže na dotčeném trhu v době protiprávního jednání a mít možnost srovnat tento vývoj s externími údaji o trhu.

165 V odpověď na oznámení námitek přitom žalobkyně Komisi podle jejich názoru poskytly potřebné údaje pro tento účel, tj. podrobné informace o vývoji cen tří výrobků z PMMA týkající se let 1995 až 2003, včetně zprávy o vývoji cen jejich primárních surovin. Dopad protiprávního jednání bylo podle žalobkyň navíc možné změřit na základě informací týkajících se vývoje podílů na trhu různých výrobců během protiprávního jednání, které měla Komise k dispozici, o čemž svědčí text oznámení námitek.

166 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že kdyby Komise kvantifikovala dopad protiprávního jednání na trh, dospěla by nutně k závěru, že tento dopad byl omezený, a stanovila by tak nižší výchozí částku pokuty uložené společnosti Arkema než 65 milionů eur.

167 V tomto ohledu žalobkyně uplatňují, jak vyplývá ze schémat poskytnutých společností Arkema v příloze k její odpovědi na oznámení námitek, že konkrétní dopad protiprávního jednání byl nutně zanedbatelný, jelikož vývoj cen dotčených výrobků byl úzce navázán na ceny primárních surovin použitých při jejich výrobě, u nichž nebylo protiprávní jednání zjištěno.

168 Komise navíc v napadeném rozhodnutí sama uznala, že protiprávní jednání mělo pouze velmi omezený dopad na relevantní trhy. V bodě 104 odůvodnění napadeného rozhodnutí obsahujícím obecný popis provádění kartelových dohod připustila, že ke zvýšení dohodnutých cen nemohlo vždy dojít. Z několika bodů odůvodnění napadeného rozhodnutí týkajících se tří dotčených výrobků podle žalobkyň též vyplývá, že ke zvýšení cen dohodnutých při různých schůzkách nemohlo dojít, anebo že toto zvýšení mělo jen velmi omezený účinek.

169 Žalobkyně v odpověď na argumenty Komise dále upřesňují, že nezpochybňují, že i částečné provedení dohody mohlo svědčit o konkrétním dopadu takové dohody na trh a že dotčená kartelová dohoda mohla mít určitý dopad na trh s PMMA. Tvrdí však, že tento dopad byl změřitelný a ve chvíli, kdy by Komise tento dopad kvantifikovala, musela by nutně dojít k závěru, že byl omezený.

170 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že Komise porušila povinnost uvést odůvodnění, jakož i zásadu řádné správy, jelikož dospěla k závěru, že konkrétní dopad protiprávního jednání nemusel být pro účely určení výchozí částky pokuty zohledněn.

171 Žalobkyně nejprve zdůrazňují, že Komise se spokojila s konstatováním, že dopad protiprávního jednání nebyl změřitelný, aniž předložila nějaký důkaz na podporu tohoto tvrzení, a to navzdory mnohým důkazům o vývoji cen, které společnost Arkema poskytla během správního řízení.

172 Zda je dopad protiprávního jednání měřitelný či nikoli, je podle žalobkyň povinna prokázat Komise, a to konkrétně v případě – jako v projednávané věci – pokud účastníci správního řízení předloží důkazy o účincích protiprávního jednání na dotčené trhy. Není-li tomu tak, postačí Komisi konstatovat, že dopad protiprávního jednání je nezměřitelný, v důsledku čehož nemusí tento dopad zohledňovat při určování výchozí částky pokuty.

173 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že Komise porušila rovněž povinnost uvést odůvodnění a zásadu řádné správy i tím, že neodpověděla na argumenty společnosti Arkema předložené v odpověď na oznámení námitek a směřující k prokázání, že dopad protiprávního jednání na dotčené trhy byl omezený.

174 Žalobkyně závěrem navrhují, aby Tribunál zrušil dotčená ustanovení napadeného rozhodnutí a při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci stanovil výchozí částku jejich pokuty na nižší úrovni, než ji stanovila Komise, s ohledem na omezený dopad protiprávního jednání na relevantní trhy.

175 Komise s touto argumentaci nesouhlasí.

Závěry Soudu

176 Podle bodu 1 A prvního pododstavce pokynů „[j]e při hodnocení závažnosti protiprávního jednání třeba brát v úvahu jeho povahu, skutečný dopad na trh, je-li změřitelný, a velikost relevantního zeměpisného trhu“.

177 V rámci tohoto žalobního důvodu žalobkyně v podstatě tvrdí, že na rozdíl od konstatování Komise v napadeném rozhodnutí byl dopad dotčené kartelové dohody na trh změřitelný. Kdyby Komise tento dopad kvantifikovala, musela by podle žalobkyň nutně dojít k závěru, že byl omezený, a stanovila by tedy pro společnost Arkema nižší výchozí částku pokuty než 65 milionů eur. Žalobkyně dále namítají porušení povinnosti uvést odůvodnění a porušení zásady řádné správy, jelikož Komise své konstatování o nezměřitelnosti dopadu nepodložila a neodpověděla na argumenty, které společnost Arkema přednesla v odpovědi na oznámení námitek.

178 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora musí být závažnost protiprávních jednání zjištěna v závislosti na více skutečnostech, jako jsou zejména zvláštní okolnosti věci, její kontext a odrazující dosah pokut, a to aniž je sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým je třeba povinně přihlédnout. K faktorům, které mají být zohledněny při posuzování závažnosti protiprávního jednání, patří jednání každého podniku, jeho role při zavádění jednání ve vzájemné shodě, zisk, který může z těchto jednání vytěžit, jeho velikost a hodnota dotyčného zboží, jakož i riziko, které představují protiprávní jednání tohoto druhu pro cíle Společenství (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-542, body 241 a 242, a citovaná judikatura; viz v tomto smyslu rovněž rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2009, Prym a Prym Consumer v. Komise, C-534/07 P, Sb. rozh. s. I-7415, bod 96).

179 Z toho vyplývá, že účinek protisoutěžního jednání není sám o sobě určujícím kritériem při stanovení přiměřené výše pokuty. Zvláště okolnosti týkající se úmyslného aspektu jednání mohou být důležitější než ty, které se týkají účinků jednání, zejména jedná-li se o protiprávní jednání, která jsou ve své podstatě závažná (viz rozsudek uvedený v bodě 178 výše, Prym a Prym Consumer v. Komise, bod 96 a citovaná judikatura).

180 K tomuto bodu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury kartelové dohody zasluhují již z důvodu své povahy ukládání přísnějších pokut. Jejich případný skutečný dopad na trh, zejména otázka, nakolik omezení hospodářské soutěže vedlo k vyšší ceně na trhu, než jaká by převládala, kdyby ke kartelu nedošlo, není rozhodujícím kritériem pro stanovení úrovně pokut (rozsudek Tribunálu ze dne 6. května 2009, KME Germany a další v. Komise, T-127/04, Sb. rozh. s. II-1167, bod 64). Všechny tři výše uvedené aspekty posouzení závažnosti protiprávního jednání totiž nemají v rámci globálního přezkumu stejnou váhu. Povaha protiprávního jednání hraje prvořadou roli zejména pro charakterizování protiprávních jednání jako „velmi závažných" (rozsudek Tribunálu ze dne 8. října 2008, Carbone-Lorraine/Commission, T-73/04, Sb. rozh. s. II-2661, bod 91).

181 Jak Soudní dvůr judikoval, z pokynů vyplývá, že cenové horizontální kartelové dohody nebo horizontální kartelové dohody o rozdělení trhu mohou být kvalifikovány jako velmi závažná protiprávní jednání již pouze na základě jejich povahy, aniž je Komise povinna prokazovat skutečný dopad protiprávního jednání na trh. V tomto případě skutečný dopad protiprávního jednání představuje pouze jednu z řady skutečností, která, je-li měřitelná, může Komisi umožnit zvýšit výchozí částku pokuty nad rámec minimální předpokládané částky ve výši 20 milionů eur (rozsudek Prym a Prym Consumer v. Komise, uvedený v bodě 178 výše, bod 75, a Erste Group Bank a další v. Komise, uvedený v bodě 122 výše, bod 103). Soudní dvůr tedy zdůraznil, že konkrétní dopad protiprávního jednání na trh je fakultativní skutečností, k níž může Komise pro účely výpočtu pokuty přihlédnout, uzná-li to za vhodné (viz v tomto smyslu rozsudek Prym a Prym Consumer v. Komise, uvedený v bodě 178 výše, bod 82).

182 Mimoto bylo judikováno, že skutečnost, že Komise v pokynech upřesnila svůj přístup k posouzení závažnosti protiprávního jednání, nebrání tomu, aby toto kritérium posoudila globálně v závislosti na všech relevantních okolnostech, včetně faktorů, které nejsou výslovně uvedeny v pokynech (rozsudek Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise uvedený v bodě 122 výše, bod 237).

183 S ohledem na tuto judikaturu nemohou argumenty žalobkyň ohledně určení výchozí částky pokuty zpochybnit legalitu napadeného rozhodnutí.

184 Vyplývá z ní totiž, že i za předpokladu – jak tvrdí žalobkyně – že je dopad sporného protiprávního jednání na vývoj cen omezený, jeho kvalifikace jakožto velmi závažného protiprávního jednání je nadále přiměřená jeho povaze a zeměpisnému rozsahu (tj. území EHS). Je ostatně třeba zdůraznit, že Komise v závěru o závažnosti protiprávního jednání uvedeném v bodě 331 odůvodnění napadeného rozhodnutí kvalifikovala protiprávní jednání jako velmi závažné „[v]zhledem k [jeho] povaze […] a skutečnosti, že se týká celého území EHS“. Kritérium konkrétního dopadu na trh tak při kvalifikaci protiprávního jednání nehrálo žádnou roli.

185 V napadeném rozhodnutí dále nic nenasvědčuje tomu, že by Komise stanovila nižší výchozí částku pokuty pro společnost Arkema než 65 milionů eur, pokud by dospěla k závěru, že dopad dotčené kartelové dohody na trh byl omezený.

186 I když Komise v tomto ohledu v napadeném rozhodnutí konstatovala, že dotčená kartelová dohoda skutečně měla dopad na trh vzhledem k uplatnění dohod a protisoutěžních jednání týkajících se cen (viz body 321 a 329 odůvodnění napadeného rozhodnutí), upřesnila též, že „[v] tomto řízení ne[bylo] možné změřit konkrétní

dopad [protiprávního jednání] na trh […] a Komise tudíž v souladu s jejími pokyny, podle nichž je třeba zohlednit konkrétní dopad, je-li měřitelný (bod 321), nevycházela z určitého dopadu“, a že „[účinky dotčené kartelové dohody na trh] nebylo možné přesně změřit“. Její závěr o závažnosti protiprávního jednání uvedený v bodě 331 odůvodnění napadeného rozhodnutí dále – jak bylo uvedeno výše – neobsahuje zmínku o kritériu konkrétního dopadu na trh.

187 Je tudíž třeba konstatovat, že tato skutečnost nebyla pro účely výpočtu pokuty zohledněna.

188 Dále je třeba zdůraznit, že žalobkyně netvrdí, že Komise měla na základě údajů, které měla k dispozici, konstatovat, že dotčená kartelová dohoda nemá dopad na trh. Připouští, že protiprávní jednání určitý dopad na trh mohlo mít s tím, že tento dopad však byl omezený (viz bod 169 výše). I kdyby Komise pro účely výpočtu pokuty zohlednila vlastní konstatování o existenci dopadu kartelové dohody na trh, nic nenasvědčuje tomu, že by jeho účinky zveličila.

189 Stejně tak nelze tvrdit, že výchozí částka pokuty pro žalobkyně by nutně zohledňovala významný dopad dotčené kartelové dohody na trh, poněvadž tato pokuta značně přesahuje minimální částku zamýšlenou v pokynech pro velmi závažná protiprávní jednání (tj. 20 milionů eur). Jak totiž vyplývá z výše uvedeného, konkrétní dopad protiprávního jednání je pouze jednou ze skutečností, která může Komisi vést ke zvýšení výchozí částky pokuty nad rámec této částky.

190 V projednávaném případě se výchozí částka pokuty zakládá zejména na povaze protiprávního jednání určené s ohledem na jeho hlavní znaky uvedené v části 4.2

napadeného rozhodnutí (viz bod 320 odůvodnění napadeného rozhodnutí), na velikosti relevantního zeměpisného trhu, tj. území EHS (viz bod 330 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a na uplatnění rozdílného přístupu k těmto podnikům, aby byla zohledněna jejich skutečná hospodářská způsobilost narušit významným způsobem hospodářskou soutěž, posuzovaná s ohledem na jejich obrat z prodeje výrobků z PMMA, kvůli kterým se podílely na dotčené kartelové dohodě (viz body 332 až 334 odůvodnění napadeného rozhodnutí). V této posledně uvedené souvislosti Komise rovněž uvedla velikost celého trhu s výrobky z PMMA v letech 2000 a 2002 vyjádřenou v objemu a peněžní hodnotě (viz bod 333 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

191 V rámci tohoto žalobního důvodu přitom žalobkyně činí námitky ohledně příliš vysoké výchozí částky pokuty pouze ve vztahu ke kritériu konkrétního dopadu na trh. Jak vyplývá z výše uvedeného, tato argumentace je sama o sobě irelevantní pro účely zpochybnění výchozí částky pokuty uplatněné vůči žalobkyním.

192 Z toho rovněž plyne, že skutečnost, že v rozhodnutí nejsou dostatečně podrobným způsobem uvedeny důvody, proč měla Komise za to, že na základě jí dostupných informací nebylo možné změřit konkrétní dopad sporného protiprávního jednání na trh, není relevantní. Tato okolnost totiž nemá žádný vliv na kvalifikaci velmi závažného protiprávního jednání ani na výchozí částku pokuty vyměřenou žalobkyním.

193 Z výše uvedeného mimoto vyplývá, že argumenty o omezeném dopadu dotčené kartelové dohody na trh nejsou důvodem k tomu, aby Tribunál při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci snížil pokutu.

194 Tento žalobní důvod je tudíž třeba zamítnout a s ním i návrh na snížení pokuty předložený na tomto základě žalobkyněmi.

K pátému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu při navýšení výchozí částky pokuty z titulu odrazujícího účinku

195 V rámci tohoto žalobního důvodu žalobkyně zpochybňují navýšení výchozí částky pokuty z titulu odrazujícího účinku a navrhují, aby Tribunál v tomto bodě napadené rozhodnutí zrušil, nebo podpůrně aby toto navýšení podstatným způsobem snížil.

196 Tento žalobní důvod je rozdělen do tří částí. Žalobkyně v průběhu jednání přednesly doplňující důvod, v jehož rámci zpochybňují předmětné navýšení.

K první části vycházející z toho, že Komise neopodstatněně zvýšila výchozí částku pokuty z titulu odrazujícího účinku na základě obratu společnosti Total, ačkoli této společnosti nelze přičítat odpovědnost za protiprávní jednání

– Argumenty účastnic řízení

197 Žalobkyně namítají, že Komise se dopustila nesprávného právního posouzení, když uplatnila násobící koeficient 3 z titulu odrazujícího účinku na základě obratu společnosti Total, ačkoli odpovědnost za protiprávní jednání nemohla být této společnosti přičtena. I kdyby bylo případné navýšení pokuty z titulu odrazujícího účinku nezbytné, dle názoru žalobkyň by mohlo být založeno pouze na velikosti a zdrojích společnosti Arkema.

198 Komise přitom podle žalobkyň výslovně uznala, že násobící koeficient 3 je v takovém případě příliš vysoký. Podle žalobkyň totiž Komise uvedla, že pokud by společnost

Arkema byla jedinou adresátkou napadeného rozhodnutí, pak by pro účely určení pokuty přičitatelné samotné společnosti Arkema z důvodu opakování protiprávního jednání uplatnila „násobící koeficient 1,25“ (poznámka pod čarou č. 250 napadeného rozhodnutí).

199 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

– Závěry Tribunálu

200 Postačí konstatovat, že tato část projednávaného žalobního důvodu zcela spočívá na hypotéze, že sporné protiprávní jednání nelze mateřským společnostem společnosti Arkema přičítat. Z výše uvedeného však vyplývá, že tato hypotéza je nesprávná.

201 První část tohoto žalobního důvodu tudíž musí být zamítnuta.

Ke druhé části vycházející z porušení zásady proporcionality a zásady rovného zacházení

– Argumenty účastnic řízení

202 Žalobkyně tvrdí, že i kdyby bylo možné přičítat protiprávní jednání společnosti Total (či společnosti Elf Aquitaine), Komise porušila zásadu proporcionality a zásadu rovného zacházení, jelikož pro účely navýšení částky pokuty pro společnost Arkema z titulu odrazujícího účinku vzala v úvahu obrat společnosti Total.

203 Podle žalobkyň totiž i za předpokladu, že domněnka o rozhodujícím vlivu by mohla stačit k přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání jejím mateřským společnostem, nepostačovala by pro účely navýšení z titulu odrazujícího účinku na základě obratu dosaženého posledně uvedenými společnostmi. Žalobkyně jsou toho názoru, že odrazující účinek pokuty musí být posuzován v závislosti na okolnostech, které jsou s to ovlivnit chování původce protiprávního jednání na trhu, a to konkrétně rozsah zdrojů poskytnutých dceřiné společnosti, která se protiprávního jednání na dotčeném trhu dopustila. Aby mohlo být navýšení z titulu odrazujícího účinku vypočteno na základě obratu dosaženého v rámci skupiny, podle žalobkyň musejí být vedle příslušnosti ke skupině dány další skutečnosti, které umožňují prokázat, že dceřiná společnost při protiprávním jednání ve skutečnosti využila zdroje skupiny díky tomu, že se ředitelé mateřské společnosti podíleli na protiprávním jednání či díky tomu, že mateřská společnost měla nad dceřinou společností skutečnou kontrolu. Zohledňovat obrat dosažený mateřskou společností v opačném případě vede dle žalobkyň k nepřiměřenému a diskriminačnímu uplatnění pojmu odrazující účinek.

204 Žalobkyně dále uvádějí, že sama Komise dospěla v rámci své rozhodovací praxe k závěru, že pro účely uplatnění odrazujícího účinku je relevantním kritériem podíl mateřské společnosti na protiprávním jednání její dceřiné společnosti a využití zdrojů skupiny při protiprávním jednání [rozhodnutí Komise 1999/60/ES ze dne 21. října 1998 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/35.691/E-4 – Předizolované trubky) (dále jen rozhodnutí „Předizolované trubky")].

205 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

206 Uvádí konkrétně, že pokud byl perimetr podniku, který má nést odpovědnost za protiprávní jednání, vyměřen právně odpovídajícím způsobem, uplatnění či neuplatnění násobícího koeficientu a případně určení jeho odpovídající výše závisí na celkových zdrojích tohoto podniku. Tyto zdroje se podle Komise odpovídajícím způsobem odráží v celkovém obratu podniku dosaženém v roce, který předchází roku, v němž bylo

přijato rozhodnutí o uložení sankce, a žádný z argumentů žalobkyň podle ní nepřichází v úvahu.

– Závěry Tribunálu

207 Je třeba připomenout, že Komise v bodě 337 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala, že na základě škály možných pokut lze v kategorii velmi závažných protiprávních jednání stanovit částku pokuty též ve výši, která zajistí dostatečný odrazující účinek pokuty „s ohledem na velikost a hospodářskou sílu každého podniku". Komise pro účely posouzení velikosti a hospodářské síly podniku, k němuž žalobkyně patří, zohlednila celosvětový obrat společnosti Total za rok 2005, tedy za hospodářský rok předcházející roku, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí (143,168 miliard eur), a na pokutu uloženou společnosti Arkema se rozhodla uplatnit násobící koeficient 3 (viz zejména body 338 a 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

208 V rámci této části pátého žalobního důvodu žalobkyně nesouhlasí s tímto postupem a v podstatě tvrdí, že aby mohlo být navýšení z titulu odrazujícího účinku vypočteno na základě obratu dosaženého v rámci skupiny, vedle příslušnosti ke skupině společností musejí být dány další skutečnosti, které umožní prokázat, že dceřiná společnost ve skutečnosti zdroje skupiny využila. Přičtení odpovědnosti mateřským společnostem na základě nevyvrácené domněnky o rozhodujícím vlivu na jejich dceřinou společnost tudíž podle žalobkyň v tomto ohledu nepostačuje.

209 Tento argument nelze přijmout.

210 Ohledně pojmu odrazení je totiž úvodem třeba připomenout, že tvoří jeden z faktorů, které mají být zohledněny při výpočtu výše pokuty. Podle ustálené judikatury je totiž cílem pokut uložených z důvodu porušení článku 81 ES a stanovených v čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 potrestat protiprávní jednání dotčených podniků, a zároveň tyto podniky a jiné hospodářské subjekty odradit od budoucího porušování pravidel unijního práva hospodářské soutěže. Komise tedy může při výpočtu výše pokuty zohlednit zejména velikost a hospodářskou sílu dotyčného podniku (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 29. června 2006, Showa Denko v. Komise, C-289/04 P, Sb. Rozh. s. I-5859, bod 16 a citovaná judikatura).

211 Soudní dvůr dále ustáleným způsobem judikuje, že celkový obrat podniku představuje údaj, byť jen přibližný a nedokonalý, o jeho velikosti a hospodářské síle (viz rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 178 výše, bod 243, a citovaná judikatura). Bylo tak již judikováno, že Komise může pro účely určení částky pokuty ve výši, která zajišťuje její dostatečný odrazující účinek, zohlednit celkový obrat dotčeného podniku (rozsudek Soudního dvora Showa Denko v. Komise, bod 210 výše, body 15 až 18, a rozsudek ze dne 22. května 2008, Evonik Degussa v. Komise a Rada, C-266/06 P, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 120; rozsudek Tribunálu ze dne 9. července 2003, Cheil Jedang v. Komise, T-220/00, Recueil, s. II-2473, bod 96).

212 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle napadeného rozhodnutí tvoří společnosti Total a Elf Aquitaine s žalobkyněmi jeden podnik, který se dopustil sporného protiprávního jednání. Za těchto podmínek spočívá argumentace žalobkyň v požadavku, aby byla pro účely určení dostatečně odrazující výše pokuty zohledněna nikoli velikost a hospodářská síla tohoto podniku, jejímž odrazem je celkový obrat, ale pouze část jeho zdrojů, tj. zdrojů, „které měla k dispozici dceřiná společnost, jež se dopustila protiprávního jednání na dotčeném trhu“. Je však třeba konstatovat, že tato teze se neslučuje s cílem odrazení, jehož dosažení Komise sleduje.

213 Jak již totiž Tribunál judikoval, nezbytnost zajistit dostatečný odrazující účinek pokuty neodůvodňuje zvýšení obecné úrovně pokut v rámci provádění politiky hospodářské soutěže, ale vyžaduje úpravu částky pokuty tak, aby zohlednila zamýšlený dopad na podnik, kterému je uložena, aby se nestala nezanedbatelnou nebo naopak nadměrnou, zejména s ohledem na finanční způsobilost dotčeného podniku, v souladu s požadavky vycházejícími z potřeby zajistit účinnost pokuty, a z dodržení zásady proporcionality (rozsudek Tribunálu ze dne 5. dubna 2006, Degussa/Commission, T-279/02, Sb. rozh. s. II-897, bod 283, a ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise, T-410/03, Sb. rozh. s. II-881, bod 379). Zejména možnost dotčeného podniku jednodušeji shromáždit finanční prostředky potřebné k zaplacení jeho pokuty tudíž může za účelem dosažení dostatečně odrazujícího účinku této pokuty odůvodnit použití násobícího koeficientu (viz v tomto smyslu rozsudek Showa Denko v. Komise uvedený v bodě 210 výše, bod 18, a výše uvedené rozsudky Tribunálu Degussa v. Komise bod 284, a Hoechst v. Komise, bod 379).

214 Z toho plyne, že aby tyto zdroje mohly být zohledněny pro účely určení dostatečně odrazující výše pokuty, nemusí Komise navíc prokazovat vazbu mezi využitím zdrojů podniku a jeho protiprávním jednáním, neboť v tomto kontextu je rozhodující velikost a hospodářská síla podniku jednajícího protiprávně jako taková.

215 K odkazu na rozhodnutí Předizolované trubky konečně postačí připomenout, že předchozí rozhodovací praxe nevytváří právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže (viz rozsudek Tribunálu ze dne 6. května 2009, Wieland-Werke v. Komise, T-116/04, Sb. rozh. s. II-1087, bod 85 a citovaná judikatura). Argumentace založená na tomto rozhodnutí je tudíž irelevantní.

216 Druhá část tohoto žalobního důvodu tudíž musí být zamítnuta.

Ke třetí části vycházející z toho, že v projednávaném případě je zbytečné uplatňovat odrazující účinek pokuty

– Argumenty účastnic řízení

217 Žalobkyně uvádějí, že podle pokynů musí být pokuta stanovena ve výši, která je dostatečným způsobem odrazující, a Komise tedy může pokutu navýšit, nebylo-li toho dosaženo. Podle žalobkyň lze o potřebě navýšit pokutu z tohoto titulu rozhodnout pouze po výpočtu končené částky pokuty s tím, že se případně zohlední nedávné pokuty uložené podniku. Žalobkyně zastávají názor, že je v rozporu s pokyny navýšit pokutu z titulu odrazujícího účinku *ab initio* a *in abstracto*, bez zohlednění jak skutkových okolností vážících se k trestanému podniku, tak obzvláště pokut, které dotčený podnik v minulosti zaplatil.

218 Žalobkyně v tomto ohledu poznamenávají, že společnosti Arkema byly během méně než tří let uloženy pokuty v celkové výši asi 180 milionů eur z titulu její účasti na kartelových dohodách, k jejichž plnění alespoň zčásti došlo ve stejné době jako k protisoutěžnímu jednání sankcionovanému v napadeném rozhodnutí. Komise tyto pokuty uložila rozhodnutími Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a rozhodnutím Komise K (2006) 1776 ze dne 3. května 2006 v řízení podle článku 81 Smlouvy o založení

Evropského společenství a článku 53 Dohody o EHP [Věc č. COMP/F/C.38.620 – Peroxid vodíku a perboritan (dále jen „Peroxid vodíku a perboritan“)]. Ve všech třech rozhodnutích vůči společnosti Arkema Komise uplatnila navýšení pokuty z titulu odrazujícího účinku s tím, že postupně zvyšovala uplatnitelný násobící koeficient.

219 Dle žalobkyň měla Komise zohlednit, že předchozí pokuty za skutky, k nimž došlo ve stejné době jako u dotčené kartelové dohody, měly dostatečně odrazující účinek pro to, aby se společnost Arkema v budoucnosti nedopustila dalších protiprávních jednání, a že bylo tudíž zbytečné uplatnit další navýšení pokuty z titulu odrazujícího účinku.

220 Žalobkyně dále uvádějí, že společnost Arkema přijala program na dodržování práva hospodářské soutěže krátce po akvizici společnosti Elf společností Total Fina, což svědčí o tom, že byla dostatečným způsobem odrazena od dalšího protiprávního jednání.

221 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

– Závěry Tribunálu

222 Úvodem je třeba připomenout, že Komise při stanovování výše pokut disponuje určitým prostorem pro uvážení s cílem směrovat chování podniků ve smyslu dodržování pravidel hospodářské soutěže (viz rozsudek Tribunálu ze dne 8. října 2008, SGL Carbon v. Komise, T-68/04, Sb. rozh. s. II-2511, bod 49 a citovaná judikatura).

223 Zaprvé je třeba odmítnout argument, že Komise v daném případě navýšila pokutu z titulu odrazujícího účinku *ab initio*, ačkoli o potřebě navýšit pokutu z titulu odrazujícího účinku může být podle žalobkyň rozhodnuto až po vypočtení konečné částky pokuty.

224 Jak totiž již bylo judikováno, požadavek zajistit odrazující účinek je obecným požadavkem, jímž se má Komise řídit při výpočtu pokuty a který nutně nevyžaduje, aby v rámci výpočtu byla vyhrazena zvláštní etapa pro celkové posouzení všech relevantních okolností pro účely dosažení tohoto cíle (viz rozsudek Carbone-Lorraine v. Komise uvedený v bodě 180 výše, bod 131 a citovaná judikatura). Žalobkyně tudíž nemohou tvrdit, že Komise měla o odrazujícím účinku rozhodnout až po výpočtu konečné částky pokuty.

225 Dále je třeba konstatovat, že Komise v bodech 337 až 350 odůvodnění napadeného rozhodnutí v rámci posouzení závažnosti protiprávního jednání navýšila výchozí částku pokuty pouze z toho důvodu, aby zajistila její „dostatečný odrazující účinek s ohledem na velikost a hospodářskou sílu každého podniku“ (bod 337 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Tato fáze výpočtu pokuty vyplývá z potřeby upravit výchozí částku tak, aby pokuta měla dostatečně odrazující účinek s ohledem na celkové zdroje podniku a jeho způsobilost shromáždit prostředky potřebné k zaplacení pokuty. Tato fáze se však – na rozdíl od tvrzení žalobkyň – nevyznačuje posouzením *ab initio* odrazujícího účinku pokuty jako takové. Jak vyplývá z předchozího bodu, musí být Komise touto úvahou vedena v průběhu celého procesu výpočtu pokuty.

226 Zadruhé je třeba odmítnout argument, že Komise navýšila pokutu z titulu odrazujícího účinku in abstracto, aniž zohlednila skutkové okolnosti vážící se k protiprávně jednajícímu podniku.

227 Tento argument není fakticky podložen. Zohlednění velikosti podniku, jehož součást žalobkyně tvoří, a z toho plynoucí navýšení výchozí částky (body 337 až 350 odůvodnění napadeného rozhodnutí) jsou právě tou skutečností, která slouží k úpravě pokuty v závislosti na okolnostech vážících se k uvedenému podniku (viz v tomto smyslu rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 362).

228 Zatřetí je třeba se zabývat argumentem, že Komise měla přihlédnout k předchozím zaplaceným pokutám společnosti Arkema vzhledem k tomu, že tři předchozí pokuty, které jí byly uloženy za skutky spáchané v době, kdy došlo k plnění dotčené kartelové dohody, měly dostatečně odrazující účinek pro to, aby se v budoucnu nedopustila dalšího protiprávního jednání, a že tedy bylo zbytečné přistupovat k dalšímu navýšení pokuty z titulu odrazujícího účinku.

229 Nejprve je třeba připomenout, že Komise měla právo uložit společnosti Arkema čtyři rozdílné pokuty – všechny v rámci mezí stanovených čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 – v případě, že se tato společnost dopustila čtyř různých porušení ustanovení čl. 81 odst. 1 ES (viz v tomto smyslu rozsudek Carbone-Lorraine/Commission, bod 180 výše, bod 56). Každá tato pokuta se musela zakládat na posouzení délky a závažnosti toho protiprávního jednání, které sankcionovala.

230 Je přitom třeba konstatovat, že uložení pokuty společnosti Arkema za různé protisoutěžní činnosti týkající se jiných výrobků nemají ve skutečnosti vliv na protiprávní jednání, k němuž došlo v projednávaném případě (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 12. prosince 2007, BASF a UCB v. Komise, T-101/05 a T-111/05, Sb. rozh. s. II-4949, bod 52). V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že řešení předestřené žalobkyněmi by Komisi bránilo stanovit danou pokutu se zohledněním všech okolností umožňujících posoudit závažnost protiprávního jednání, zejména potřebu zajistit dostatečně odrazující účinek této pokuty s ohledem na velikost a hospodářskou sílu dotčeného podniku.

231 Řešení předestřené žalobkyněmi navíc odporuje cíli odrazení, jehož dosažení Komise sleduje svou politikou v oblasti pokut. Jak Komise oprávněně uvedla, toto řešení by vedlo k paradoxní situaci, kdy by se mezní náklady na sankce postupně snižovaly se stoupajícím počtem kartelových dohod, na nichž se podnik podílí.

232 Je ostatně třeba uvést, že argumentace žalobkyň spočívá na tezi, že Komise měla částku pokuty stanovit v závislosti na pravděpodobnosti, že se společnost Arkema v budoucnu znovu dopustí protiprávního jednání, a tuto pravděpodobnost měla posoudit s ohledem na celkovou částku pokut uložených tomuto podniku během určitého období. Taková teze však není slučitelná s pojmem odrazení v právu hospodářské soutěže.

233 V tomto je třeba připomenout, že podle judikatury představuje pravomoc Komise ukládat pokuty podnikům, které úmyslně nebo z nedbalosti porušily ustanovení čl. 81 odst. 1 ES nebo článku 82 ES, jeden z prostředků svěřených Komisi, aby mohla plnit úkol dohledu, který jí svěřuje unijní právo. Tento úkol jistě zahrnuje vyšetřování a potlačování jednotlivých protiprávních jednání, ale rovněž povinnost provádět obecnou politiku směřující k uplatňování zásad v oblasti hospodářské soutěže stanovených ve Smlouvě a v tomto smyslu směrovat chování podniků (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. června 1983, Musique diffusion française a další v. Komise, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 105, a rozsudek SGL Carbon v. Komise uvedený v bodě 222 výše, bod 53).

234 Předmětem pokut uložených z důvodu porušení článku 81 ES a stanovených v čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 je tak potrestání protiprávních aktů dotyčných podniků, jakož i odrazení jak dotyčných podniků, tak i dalších hospodářských subjektů od budoucího porušování pravidel práva hospodářské soutěže Unie (rozsudek Showa Denko v. Komise uvedený v bodě 210 výše, bod 16). Odrazení se tedy posuzuje s přihlédnutím k řadě okolností, a nikoli pouze ke konkrétní situaci dotčeného podniku

(rozsudek Showa Denko/Commission, bod 210 výše, bod 23, a rozsudek Tribunálu ze dne 30. dubna 2009, Nintendo a Nintendo of Europe v. Komise, T-13/03, Rec. p. II-947, bod 71). Komise tak při posuzování nezbytnosti navýšení pokut za účelem zajištění jejich odrazujícího účinku vůbec není povinna zhodnotit pravděpodobnost, že se dotčené podniky znovu dopustí protiprávního jednání (výše uvedený rozsudek Nintendo a Nintendo of Europe v. Komise, bod 72).

235 Tato fáze výpočtu pokuty tudíž spočívá v tom, že výchozí částka pokuty je zvýšena s ohledem na objektivní skutečnosti jako velikost a hospodářská síla podniku, a nikoli s ohledem na subjektivní skutečnosti týkající se posouzení pravděpodobnosti, že v budoucnu znovu dojde k protiprávnímu jednání. Z toho plyne, že skutečnost, že Komise v rámci rozhodnutí, kterých se žalobkyně dovolávají, navýšila jejich pokutu z titulu odrazujícího účinku a že postupně zvyšovala násobící koeficienty, není relevantní.

236 Konečně je třeba odmítnout i argument, že přijetí programu na dodržování práva hospodářské soutěže ze strany společnosti Arkema nasvědčuje tomu, že byla dostatečným způsobem odrazena od dalších protiprávních jednání, neboť tato skutečnost není v kontextu navyšování pokuty relevantní pro účely zohlednění velikosti a hospodářské síly dotčeného podniku. V každém případě již bylo judikováno, že pouhé přijetí programu na dodržování pravidel v oblasti hospodářské soutěže podnikem nemůže představovat právoplatnou a spolehlivou záruku budoucího dlouhodobého dodržování uvedených pravidel, takže takový program Komisi nemůže přimět ke snížení pokuty proto, že by účelu sledovaného uložením pokuty bylo již částečně dosaženo. (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 361; viz rovněž rozsudek BASF a UCB v. Komise, bod 230 výše, bod 52).

237 Třetí část tohoto žalobního důvodu tudíž musí být zamítnuta.

K výtce vznesené během jednání, která vychází z toho, že společnosti Total a Elf Aquitaine k datu napadeného rozhodnutí neměly nad žalobkyněmi kontrolu

– Argumenty účastnic řízení

238 Žalobkyně v průběhu jednání tvrdily, že Komise v každém případě nemohla navýšit jejich pokutu z titulu odrazujícího účinku, aby zohlednila velikost skupiny Total, jelikož tato skupina již v okamžiku vydání napadeného rozhodnutí neměla kontrolu nad společností Arkema. Nové informace předložené Komisí od konce písemné části řízení přitom podle žalobkyň nasvědčovaly tomu, že existence takové kontroly v okamžiku vydání napadeného rozhodnutí byla nezbytnou podmínkou pro to, aby došlo k navýšení pro účely odrazení vůči společnosti Arkema s ohledem na velikost skupiny Total.

239 Tyto nové informace podle žalobkyň vyplývají z odpovědi Komise na otázky Tribunálu položené rámci organizačních procesních opatření ve věci T-206/06 týkající se žaloby podané mateřskými společnostmi žalobkyň proti napadenému rozhodnutí. Komise v ní podle žalobkyň vysvětlila, že ve svých nejnovějších rozhodnutích [rozhodnutí Komise K(2008) 2626 v konečném znění ze dne 11. června 2008 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/38.695 – Chlorečnan sodný) (dále jen „rozhodnutí Chlorečnan sodný“) a rozhodnutí Komise COM (2009) 8682 final ze dne 11. listopadu 2009 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/38.589 – Tepelné stabilizátory) (dále jen

„rozhodnutí Tepelné stabilizátory“)] vůči společnosti Arkema neuplatnila násobící koeficienty pro účely odrazení, jelikož k datu vydání těchto rozhodnutí již společnost Arkema nebyla součástí skupiny Total.

240 Žalobkyně přitom zdůrazňují, že společnost Arkema vstoupila na burzu k 18. květnu 2006 a že od tohoto data, tj. téměř dva týdny před vydáním napadeného rozhodnutí dne 30. května 2006, již skupina Total společnost Arkemu nekontrolovala.

241 Na argumenty Komise, že jde o nový žalobní důvod, který je nepřípustný na základě článku 48 jednacího řádu Tribunálu, žalobkyně odpovídají, že jejich argumentace vychází ze skutečností zjištěných po ukončení písemné části řízení, tedy z odpovědi Komise na otázky Tribunálu ve věci T-206/06 a z rozhodnutí Chlorečnan sodný a Tepelné stabilizátory. Žalobkyně v každém případě žádají Tribunál, aby i bez návrhu zkoumal případné chybějící odůvodnění v napadeném rozhodnutí, jelikož Komise podle žalobkyň v tomto rozhodnutí neuvedla, proč bylo nezbytné navýšit jejich pokutu z titulu odrazujícího účinku se zohledněním velikosti skupiny Total, ačkoli k datu vydání napadeného rozhodnutí již společnost Arkema nebyla součástí této skupiny.

242 V odpověď na otázku Tribunálu v tomto smyslu žalobkyně konečně připustily, že v rámci projednávané věci Komisi zvlášť neinformovaly o tom, že společnosti Total a Elf Aquitaine nad nimi od 18. května 2006 neměly kontrolu. Tvrdily však, že Komise byla během správního řízení informována o procesu vstupu na burzu, který se uskutečnil podle předem stanoveného kalendáře. Žalobkyně dále poznamenávají, že Komise v příloze k žalobní odpovědi předložila prospekt týkající se tohoto vstupu na burzu, takže podle žalobkyň nemohla tvrdit, že o něm nebyla informována.

243 Komise tvrdí, že výtka vycházející z toho, že společnost Arkema nebyla k okamžiku vydání napadeného rozhodnutí součástí skupiny Total, je novou výtkou, která by měla být na základě článku 48 jednacího řádu zamítnuta jako nepřípustná. Dle jejího názoru žalobkyně nemohou tvrdit, že se tato výtka zakládá na nové informaci, jelikož ke vstupu společnosti Arkema na burzu konkrétně došlo před vydáním napadeného rozhodnutí, takže tato výtka mohla být vznesena v žalobě.

244 Komise má v každém případě za to, že tato výtka musí být zamítnuta jako neopodstatněná. Připouští, že pokud přihlíží k finančním zdrojům podniku, musí je posuzovat ke dni uložení pokuty, aby bylo dosaženo náležitě odrazujícího cíle (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 285). V souladu s judikaturou a pokyny však Komise při určování výše pokuty může zohlednit i skutečnost, že velké podniky většinou disponují právními a ekonomickými znalosti a infrastrukturou, které jim umožňují lépe posoudit protiprávní povahu jejich chování a z něj vyplývající následky z pohledu práva hospodářské soutěže. Tato skutečnost se přitom podle Komise posuzuje k okamžiku protiprávního jednání (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, body 289 a 290). Pokud jde konkrétně o skupinu společností tvořící hospodářskou jednotku, dceřiné společnosti těží z toho, že jejich mateřské společnosti mají takové finanční prostředky.

245 Komise sice připouští, že kritérium právní a hospodářské infrastruktury není v napadeném rozhodnutí výslovně zmíněno, ale trvá na tom, že je obsaženo v pokynech. Toto kritérium tudíž v napadeném rozhodnutí musela nutně použít. Komise v každém případě zastává názor, že v tomto ohledu se jedná maximálně o chybějící odůvodnění, které může Tribunál doplnit i bez návrhu, dojde-li ke stejnému závěru ohledně výše pokuty.

246 Konečně ohledně rozhodnutí Chlorečnan sodný a Tepelné stabilizátory, kterých se žalobkyně dovolávají, Komise zdůrazňuje, že v nich jsou uplatněny pokyny pro výpočet pokut uložených podle s čl. 23 odst. 2 psím. a) nařízení č. 1/2003 (Úř. věst. 2006, C 210, s. 2, dále jen „nové pokyny“), které již neodkazují na kritérium právní a ekonomické infrastruktury. Tímto tedy Komise vysvětluje, proč bylo v případě těchto pozdějších rozhodnutí postupováno jinak.

– Závěry Tribunálu

247 Zaprvé je třeba připomenout, že žalobkyně ve své žalobě formulovaly žalobní důvod o třech částech vycházející z toho, že při navýšení výchozí částky pokuty z titulu odrazení došlo k výše zkoumanému nesprávnému právnímu posouzení a nesprávnému posouzení skutkového stavu. Dále též uvedly, že od svého vstupu na burzu ke dni 18. května 2006 byla společnost Arkema subjektem zcela nezávislým na skupině Total, jelikož tato skupina již neměla kontrolu nad jejím kapitálem. Argumentace směřující ke zpochybnění toho, že výchozí částka pokuty byla navýšena z titulu odrazujícího účinku, a to z toho konkrétního důvodu, že skupina Total neměla k datu vydání napadeného rozhodnutí nad žalobkyněmi kontrolu, nebyla v písemných vyjádřeních žalobkyň výslovně přednesena. Jak oprávněně konstatuje Komise, tato argumentace přitom hypoteticky vychází ze skutečnosti, k níž došlo před podáním žaloby a jež tedy mohla být od této fáze uplatňována.

248 V projednávané věci však není nutné zkoumat, zda tato argumentace představuje nový žalobní důvod, který je nepřípustný na základě článku 48 jednacího řádu, nebo naopak pouhé rozšíření žalobního důvodu uvedeného v návrhu na zahájení řízení, s nímž je tento důvod úzce svázán, a je tedy na základě tohoto ustanovení přípustný (viz v tomto smyslu usnesení předsedy třetího senátu Soudního dvora ze dne 13. listopadu 2001, Dürbeck v. Komise, C-430/00 P, Recueil, s. I-8547, bod 17; rozsudek

Soudního dvora ze dne 3. září 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise, C-402/05 P a C-415/05 P, Sb. rozh. s. I-6351, bod 278, a rozsudek Tribunálu ze dne 21. března 2002, Joynson v. Komise, T-231/99, Recueil, s. II-2085, bod 156).

249 Ačkoli žalobkyně v odpovědi na oznámení námitek výslovně uvedly, že „navýšení částky pokuty [společnosti Arkema] z titulu odrazujícího účinku, aby byla zohledněna velikost a finanční zdroje skupiny Elf Aquitaine/Total, bylo tím spíše neodůvodněné, že podnik se měl na jaře 2006, tj. ke stanovenému datu jeho vstupu na burzu, stát subjektem na skupině Total nezávislým", během jednání připustily, že Komisi neinformovaly o skutečnosti, že nad nimi skupina Total neměla od 18. května 2006 kontrolu. Napadené rozhodnutí tak v tomto ohledu není protiprávní, jelikož Komise mohla vycházet ze skutečností uvedených v oznámení námitek prokazujících, že žalobkyně tvořily s jejich mateřskými společnostmi jediný podnik; tyto skutečnosti dotčené účastnice výslovně nezpochybnily.

250 Výtka vznesená během jednání je tudíž v každém případě neopodstatněná v rozsahu, v němž slouží k podpoře návrhu na částečné zrušení napadeného rozhodnutí.

251 Je však třeba připomenout, že žalobkyně v dané věci na základě článku 229 ES navrhují zrušení či snížení pokuty, která jim byla napadeným rozhodnutím uložena. Navíc Tribunál zvlášť požádaly, aby „podstatně snížil navýšení pokuty uložené společnosti Arkema z titulu odrazujícího účinku". Tribunál tak na základě článku 229 ES vyzvaly, aby vykonal svou pravomoc v plné jurisdikci, kterou má podle článku 31 nařízení č. 1/2003, a to konkrétně v otázce navýšení pokuty z titulu odrazujícího účinku.

252 Jak již přitom bylo judikováno, uvedená pravomoc v plné jurisdikci soud opravňuje k tomu, aby s přihlédnutím ke všem skutkovým okolnostem napadený akt změnil, aniž jej zruší, například za účelem úpravy výše pokuty (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 692; ze dne 3. září 2009, Prym a Prym Consumer v. Komise, C-534/07 P, Sb. rozh. s. I-7415, bod 86, a rozsudek Tribunálu ze dne 8. července 2004, JFE Engineering a další v. Komise, T-67/00, T-68/00, T-71/00 a T-78/00, Sb. rozh. s. II-2501, bod 577).

253 Za okolností v daném případě tedy ustanovení článku 48 jednacího řádu nemůže bránit tomu, aby Tribunál z titulu plné jurisdikce vzal v úvahu argumenty žalobkyň přednesené během jednání pro účely přezkumu, zda bylo navýšení z titulu odrazujícího účinku odůvodněno vzhledem k dovolávané skutečnosti (viz v tomto smyslu a obdobně k návrhovým žádáním předneseným během jednání, rozsudek JFE Engineering a další v. Komise, bod 252 výše, body 575 a 578), jelikož Komise se ostatně mohla k této otázce vyjádřit (viz v tomto smyslu a obdobně rozsudek Soudního dvora ze dne 17. prosince 2009, Réexamen M v. EMEA, C-197/09 RX-II, Sb. rozh. I-12033, body 40 až 42 a 57 až 58).

254 Zadruhé je třeba uvést, že Komise nezpochybňovala správnost tvrzení žalobkyň, podle nichž nad nimi společnosti Total a Elf Aquitaine neměly od 18. května 2006 kontrolu. Jak bylo uvedeno výše, žaloba již tuto informaci obsahovala. Dále je třeba zdůraznit, že správnost tohoto tvrzení potvrzuje rozhodnutí Tepelné stabilizátory, o němž se diskutovalo při jednání a které žalobkyně později předložily (viz bod 26 výše). Podle tohoto rozhodnutí totiž společnost „Arkema France [o]d 18. května 2006 nebyla součástí skupiny Total/Elf Aquitaine“ (bod27) a „již nepatřila k témuž podniku jako společnost Elf Aquitaine […]“ (bod 740).

255 Na žádost Tribunálu (viz bod 26 výše) mimoto žalobkyně předložily důkazy směřující k podložení jejich tvrzení. Komise tyto důkazy nezpochybnila a výslovně v odpovědi na otázku Tribunálu připustila, že žalobkyně od 18. května 2006 nepatřily k témuž podniku jako společnosti Total a Elf Aquitaine.

256 Je tedy třeba konstatovat, že ke dni vydání napadeného rozhodnutí již žalobkyně nebyly součástí téhož podniku jako společnosti Total a Elf Aquitaine.

257 Zatřetí je třeba zkoumat případný vliv tohoto konstatování na částku pokuty, již jsou žalobkyně povinny uhradit na základě napadeného rozhodnutí.

258 V tomto ohledu je třeba připomenout, že nezbytnost zajistit dostatečný odrazující účinek pokuty neodůvodňuje zvýšení obecné úrovně pokut v rámci provádění politiky hospodářské soutěže, ale vyžaduje úpravu částky pokuty tak, aby zohlednila zamýšlený dopad na podnik, kterému je uložena, aby se nestala nezanedbatelnou nebo naopak nadměrnou, zejména s ohledem na finanční způsobilost dotčeného podniku, v souladu s požadavky vycházejícími z potřeby zajistit účinnost pokuty a z dodržení zásady proporcionality (rozsudky Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 283, a Hoechst v. Komise, bod 213 výše, bod 379). Zejména možnost dotčeného podniku snadněji shromáždit finanční prostředky potřebné k zaplacení jeho pokuty tudíž může za účelem dosažení dostatečně odrazujícího účinku této pokuty odůvodnit použití násobícího koeficientu (viz v tomto smyslu rozsudek Showa Denko v. Komise, bod 210 výše, bod 18 ; Degussa v. Komise, bod 258 výše, bod 284, a Hoechst v. Komise, bod 213 výše, bod 379; viz též body 210 až 213 výše).

259 Zohlednění velikosti a celkových zdrojů dotčeného podniku, aby se zajistil dostatečný odrazující účinek pokuty, tak spočívá v očekávaném dopadu na uvedený podnik, takže sankce nemůže být zanedbatelná zejména s ohledem na jeho finanční způsobilost (rozsudek Soudního dvora ze dne 17. června 2010, Lafarge Komise P, Sb. rozh. s. I-5361, bod 104).

260 Právě z tohoto důvodu tedy bylo judikováno, že cíle odrazení, který je Komise při stanovování částky pokuty oprávněna sledovat, lze skutečně dosáhnout pouze tehdy, je-li brána v úvahu situace podniku ke dni uložení pokuty (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 278). Celkové finanční zdroje podniku, které se mohou snižováním a zvyšováním značně měnit v poměrně krátkém časovém úseku, především v období mezi ukončením protiprávního jednání a přijetím rozhodnutí o uložení pokuty, musejí být posuzovány ke dni uložení pokuty, má-li být náležitě dosaženo cíle odrazení při dodržení zásady proporcionality (viz v tomto smyslu rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, body 285 a 288).

261 Tyto úvahy ostatně Komise nezpochybňuje. Tvrdí však, že v rámci stanovování výše pokuty může rovněž zohlednit skutečnost, že velké podniky většinou disponují právními a ekonomickými znalosti a infrastrukturou, které jim umožňují lépe posoudit protiprávní povahu jejich chování a z něj vyplývající následky z pohledu práva hospodářské soutěže, a tato skutečnost má být podle Komise posuzována k okamžiku protiprávního jednání.

262 V tomto ohledu je třeba připomenout, že závažnost protiprávního jednání musí být zjištěna v závislosti na řadě skutečností, jako jsou konkrétní okolnosti případu, jeho kontext a odrazující účinek pokut, a to bez sestavení závazného nebo taxativního výčtu kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (viz rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 178 výše, bod 241 a citovaná judikatura).

263 Ačkoli může Komise pro účely stanovení pokuty ve výši, která zajišťuje dostatečně odrazující účinek, přihlédnout k celkovému obratu dotčeného podniku, který představuje údaj, byť jen přibližný a nedokonalý, o jeho velikosti a hospodářské síle, nelze však tomuto obratu přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými faktory, a stanovení přiměřené pokuty by tedy nemělo být výsledkem pouhého matematického výpočtu založeného na obratu (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora Musique Diffusion française a další v. Komise, bod 233 výše, bod 121; a rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 178 výše, bod 243, a Evonik Degussa v. Komise a Rada, bod 211 výše, bod 120).

264 Jak Komise oprávněně tvrdí, může v rámci stanovování výše pokuty zohlednit zejména skutečnost, že velké podniky většinou disponují právními a ekonomickými znalostmi a infrastrukturou, které jim umožňují lépe posoudit protiprávní povahu jejich chování a z něj vyplývající následky z pohledu práva hospodářské soutěže (viz též v tomto smyslu rozsudek Evonik Degussa v. Komise a Rada, bod 211 výše, bod 121), což ostatně stanoví i bod 1 A pátý pododstavec pokynů.

265 Zohlednění této skutečnosti má být především trestem pro velké podniky, u nichž existuje předpoklad, že mají znalosti a strukturální prostředky postačující k tomu, aby měly povědomí o protiprávnosti svého chování a prostředky umožňující zhodnotit jeho případné výhody. V tomto případě se tudíž obrat, na jehož základě Komise posuzuje velikost dotčených podniků, a tedy jejich způsobilost určit povahu a důsledky jejich chování, musí vázat k jejich situaci v okamžiku protiprávního jednání, a nikoli v okamžiku vydání napadeného rozhodnutí (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, body 289 a 290).

266 V projednávaném případě však z napadeného rozhodnutí vůbec nevyplývá, že by úvahy týkající se právních a ekonomických infrastruktur přispěly ke stanovení násobícího koeficientu 3 uplatněného na pokutu uloženou žalobkyním.

267 Je totiž třeba zdůraznit, že tato skutečnost není uvedena v bodech 337 až 350 odůvodnění napadeného rozhodnutí, v nichž Komise uvádí důvody pro uplatnění násobícího koeficientu. Komise naopak jasně konstatuje, že částku pokut bylo třeba stanovit „ve výši, která zajistí jejich dostatečný odrazující účinek s ohledem na velikost a hospodářskou sílu každého podniku“ (bod 337 odůvodnění napadeného rozhodnutí), a že násobící koeficient je třeba uplatnit, „aby pokuta byla stanovena ve výši, která zajistí její dostatečný odrazující účinek“ (bod 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí). V bodě 346 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise taktéž uvádí, že „rozdílné zacházení vychází z obratu každého z účastníků na trhu, jež je předmětem kartelové dohody, kterýžto obrat je spravedlivým údajem o jejich významu v době protiprávního jednání, zatímco násobící koeficient se zakládá na celkovém obratu podniku, který odráží potřebu stanovit pokutu ve výši, která zaručí její dostatečný odrazující účinek“.

268 Je tudíž třeba konstatovat, že odůvodnění pro násobící koeficient jasně vychází z úvah uvedených v bodech 258 až 260 výše, tj. v podstatě ze zamýšleného dopadu pokut na dotčené podniky.

269 Tento závěr dále potvrzuje skutečnost že násobící koeficienty uplatněné na dotčené podniky se zakládají na jejich celkových obratech za rok 2005, tedy za poslední hospodářský rok před vydáním napadeného rozhodnutí, a to nezávisle na datech, kdy došlo k ukončení jednotlivých protiprávních jednání. V případě společnosti ICI, vůči které byl uplatněn násobící koeficient 1,5, tak například od ukončení protiprávního jednání (podle napadeného rozhodnutí k 1. listopadu 1999) do hospodářského roku 2005 uplynulo více než pět let. Analyzovaná část napadeného rozhodnutí však neobsahuje údaje o velikosti těchto podniků v době jejich protiprávních jednání. Připomeňme

dále, že společnost Total, jejíž obrat se pro účely uplatnění násobícího koeficientu zohledňuje, převzala kontrolu nad skupinou až v dubnu 2000, avšak protiprávní jednání žalobkyň trvalo od 23. ledna 1997 do 12. září 2000.

270 Projednávaný případ se tedy jasně liší od věci, která vedla k vydání rozsudku ve věci Degussa v. Komise bod 213 výše, jehož se Komise dovolávala během jednání. V rozhodnutí dotčeném v této věci totiž Komise výslovně uvedla skutečnost týkající se právních a ekonomických infrastruktur (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, zejména bod 275). Z tohoto rozsudku přitom vyplývá, že potřeba zohlednit skutečnost, že velké podniky mají právní a ekonomickou infrastrukturu, představuje v rámci navýšení pokuty důvod, který se liší od důvodu týkajícího se potřeby zajistit dostatečný odrazující účinek pokuty a který má jiný cíl (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, zejména body 277, 278 a 289). Nelze tudíž tvrdit, že nutně podporuje odůvodnění Komise v napadeném rozhodnutí.

271 Stejně tak je třeba odmítnout argument Komise, že skutečnost týkající se právních a ekonomických infrastruktur zohlednila nutně proto, že to stanoví pokyny. V tomto ohledu postačí uvést, že podle bodu 1 A pátého pododstavce pokynů Komise nemusí tuto skutečnost systematicky zohledňovat, ale má pouze možnost tak učinit („Obecně řečeno lze také brát v úvahu skutečnost […] "). Tato skutečnost tak má dispozitivní povahu a Komise tedy není povinna ji zohledňovat v každém jednotlivém případě (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 15. března 2006, Daiichi Pharmaceutical v. Komise, T-26/02, Recueil, s. II-713, bod 49).

272 Z toho vyplývá, že velikost a hospodářská síla žalobkyň musí být pro účely uplatnění násobícího koeficientu posuzována ke dni napadeného rozhodnutí s ohledem na celkový obrat společnosti Arkema. Poněvadž zohlednění těchto skutečností, jak již bylo konstatováno, spočívalo v projednávaném případě konkrétně v zamýšleném dopadu pokut na dotčený podnik, a jelikož hospodářské propojení společností Arkema a Total nepřetrvalo do vydání napadeného rozhodnutí, finanční zdroje posledně uvedené společnosti nemohly být zohledněny pro účely určení násobícího koeficientu vůči společnosti Arkema (viz v tomto smyslu a obdobně k hranici 10 % rozsudek Tribunálu ze dne 15. června 2005, Tokai Carbon a další v. Komise, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 390).

273 Vzhledem k úvahám uvedeným v bodě 260 výše nemůže být tento závěr dále zpochybněn skutečností, že uvedené hospodářské propojení přestalo existovat pouze několik dní před vydáním napadeného rozhodnutí.

274 Podobně, i když by bylo možné žalobkyním přičítat odpovědnost za chybu, která spočívala ve zohlednění obratu společnosti Total pro účely určení násobícího koeficientu, tato okolnost nemůže odůvodnit výši pokuty, která jim byla uložena, jelikož vychází ze zohlednění věcně nesprávné skutečnosti (viz v tomto smyslu rozsudky Tribunálu ze dne 11. března 1999, Aristrain v. Komise, T-156/94, Recueil, s. II-645, bod 586, a ze dne 27. září 2006, Roquette Frères v. Komise, T-322/01, Sb. rozh. s. II-3137, bod 293).

275 Tribunál nemůže zohlednit odpověď Komise na jeho otázky ve věci T-206/06, která není součástí spisu v projednávané věci, avšak je třeba zdůraznit, že tento postup vyplývá z rozhodovací praxe Komise probírané na jednání (viz rozhodnutí Chlorečnan sodný a Tepelné stabilizátory). Například v rozhodnutí Tepelné stabilizátory Komise konstatovala, že „násobící koeficient [založený na celosvětovém obratu společnosti Elf Aquitaine] ne[lze] uplatnit vůči společnostem Arkema France a CECA SA z důvodu,

že se společností Elf Aquitaine již ne[tvoří] tentýž podnik " (viz bod 740 odůvodnění tohoto rozhodnutí). Argument vycházející z toho, že v těchto rozhodnutích byly uplatněny nové pokyny, které výslovně nezakotvovaly kritérium týkající se právní a ekonomické infrastruktury, je irelevantní, jelikož toto nebylo v projednávaném případě uplatněno, jak již bylo zdůrazněno. Tentýž přístup dále vyplývá z rozhodnutí Peroxid vodíku a perboritan, vydaného ve stejné době jako napadené rozhodnutí, jímž se uplatňují tytéž pokyny a kterého se Komise sama při jednání dovolávala pro účely srovnání s napadeným rozhodnutím v otázce výše pokuty (k jiným skupinám společností viz body 31 a 463 rozhodnutí Peroxid vodíku a perboritan).

276 Závěr obsažený v bodě 272 výše není zpochybněn skutečností, že na základě napadeného rozhodnutí jsou za uhrazení pokuty vedle společnosti Arkema odpovědné i její původní mateřské společnosti v rozsahu, v němž vychází z uplatnění násobícího koeficientu 3 v závislosti na obchodním obratu skupiny Total. Nic totiž nemění na tom, že čl. 2 písm. b) napadeného rozhodnutí dává Komisi naprostou volnost při vymáhání pokuty od toho či onoho dotyčného právního subjektu do výše částek v něm stanovených. Komise se tak může rozhodnout, že bude od žalobkyň vymáhat pokutu v celé výši (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze den 13. září 2010, Trioplast Industrier v. Komise, T-40/06, Sb. rozh. s. II-4893, bod 165).

277 „Z napadeného rozhodnutí přitom vyplývá, že ani podle Komise nebyl násobící koeficient 3 přiměřený v poměru k obratu samotné společnosti Arkema (asi 5,7 miliard eur v roce 2005 podle bodu 14 odůvodnění napadeného rozhodnutí). V poznámce pod čarou č. 233 týkající se bodu 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí totiž Komise konstatuje, že ve vztahu ke společnostem Arkema, Altuglas a Altumax […] bude na výchozí částku 65 milionů eur zvlášť uplatněn násobící koeficient 1,25, z níž se

vypočte 55 % navýšení za dobu trvání protiprávního jednání a poté 50 % navýšení z titulu opakování protiprávního jednání […]“. V tomto ohledu je třeba připomenout, že Komise nepovažovala společnosti Total a Elf Aquitaine za subjekty, které se dopustily opakování protiprávního jednání (bod 369 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a že tedy použila hypotetický násobící koeficient 1,25, aby zajistila, že se navýšení z titulu opakování protiprávního jednání uplatní pouze u výpočtu pokuty pro společnost Arkema a její dceřiné společnosti.

278 Navíc je třeba uvést, že ve vztahu ke společnostem ICI a Degussa s obratem více než 8 a 11 miliard eur za rok 2005 byly uplatněny násobící koeficienty 1,5 a 1,75 (viz bod 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Za těchto podmínek by použití násobícího koeficientu 3 ve vztahu ke společnosti Arkema ospravedlňovala pouze skutečnost, že podle informací, z nichž Komise v napadeném rozhodnutí vycházela, byla společnost Arkema součástí skupiny Total, jejíž obrat byl daleko vyšší než obrat ostatních dotčených podniků, a že tedy mohla ke dni uložení pokuty počítat s jejími finančními prostředky. Avšak vzhledem k tomu, že tato podmínka zjevně není splněna, je násobící koeficient 3 v poměru ke koeficientům uplatněným vůči ostatním adresátům napadeného rozhodnutí příliš vysoký.

279 Je přitom třeba připomenout, že při stanovování pokut podle čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 je Komise povinna dodržovat obecné právní zásady, obzvláště zásady rovného zacházení a proporcionality, jak je vymezila judikatura Soudního dvora a Tribunálu (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 77).

280 Tribunál je tudíž toho názoru, že za okolností v projednávaném případě není uplatnění násobícího koeficient 3 ve vztahu k žalobkyním odůvodněné. Důsledky tohoto rozboru na určení částky pokuty, za jejíž zaplacení jsou žalobkyně odpovědné, budou zkoumány níže.

K šestému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení Komise při navýšení pokuty z titulu opakování protiprávního jednání

281 Tento žalobní důvod je rozdělen na dvě části.

K první části vycházející z porušení zásady zákonnosti trestného činu a trestu a zásady právní jistoty

282 Žalobkyně v žalobě tvrdí, že Komise porušila zásady zákonnosti trestného činu a trestu a zásadu právní jistoty, jelikož vyšla z trestů uložených v letech 1984, 1986 a 1994 za skutky, k nimž došlo před více než 20, resp. téměř 30 lety před vydáním napadeného rozhodnutí. Postup Komise totiž podle žalobkyň znamená, že podnik, který již byl potrestán, čelí neustálé hrozbě, že vůči němu budou uplatněna pravidla opakování protiprávního jednání.

283 V žalobní odpovědi však žalobkyně uvádějí, že je jim znám rozsudek Soudního dvora ze dne 8 února 2007, Groupe Danone v. Komise (C-3/06 P, Sb. rozh. s. I-1331), vydaný po podání žaloby, a že „vzhledem k tomuto rozsudku je zbytečné vracet se k argumentům“ uvedeným výše. Žalobkyně v odpověď na dotaz v tomto smyslu vznesený v rámci organizačních procesních opatření a při jednání potvrdily, že tuto část šestého žalobního důvodu berou zpět, avšak trvají na argumentaci uvedené v rámci druhé části uvedeného žalobního důvodu, která vychází z porušení zásady *non bis in idem* a zásady proporcionality.

284 Vzhledem k tomu, že první část šestého žalobního důvodu byla vzata zpět, ji není třeba zkoumat.

K druhé části žalobního důvodu vycházející z porušení zásady *non bis in idem* a zásady proporcionality

– Argumenty účastnic řízení

285 Žalobkyně uvádějí, že Komise pro účely odůvodnění navýšení pokuty z titulu opakování protiprávního jednání v napadeném rozhodnutí vyšla z předchozích trestů, které již byly důvodem pro navýšení pokuty společnosti Arkema z titulu opakování protiprávního jednání v rozhodnutích Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan. Podle žalobkyň tak Komise potrestala společnost Arkema čtyřikrát za totéž protiprávní jednání, čímž porušila zásadu *non bis in idem*.

286 Žalobkyně v tomto ohledu připomínají, že k opakovanému protiprávnímu jednání dochází v případě, že osoba, která již byla pravomocně odsouzena za první protiprávní jednání, se znovu dopustí protiprávního jednání za podmínek vymezených zákonem, nejčastěji ve vymezené lhůtě. Po prvním potrestání tedy podle žalobkyň nastává zkušební období toho, zda dojde k opakovanému protiprávnímu jednání. Podle žalobkyň však toto zkušební období nemůže být neomezené a nemělo by trvat déle než do okamžiku, kdy byl uložen druhý trest. Dopustí-li se odsouzený potřetí protiprávního jednání navzdory zvýšení trestu z důvodu jeho opakování protiprávního jednání, k dalšímu zvýšení trestu z titulu opakování protiprávního jednání může podle žalobkyň dojít pouze na základě druhého protiprávního jednání. Dle názoru žalobkyň by jiný výklad vedl ke dvojímu zvýšení trestu za jedno a totéž protiprávní jednání.

287 Žalobkyně jsou tudíž toho názoru, že Komise měla v projednávaném případě dospět k závěru, že tresty uložené v letech 1984, 1986, 1988 a 1994 již byly zohledněny pro účely stanovení pokuty v rozhodnutí Organické peroxidy, takže opakování protiprávního jednání společnosti Arkema se v následujících věcech již na základě těchto trestů nelze dovolávat. Podle žalobkyň mohla Komise případně zohlednit opakování

protiprávního jednání společnosti Arkema na základě rozhodnutí Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová či Peroxid vodíku a perboritan. Tvrdí však, že v projednávaném případě nešlo o opakování protiprávního jednání, jelikož k protiprávnímu jednání, na něž se vztahovalo napadené rozhodnutí, došlo v době před vydáním rozhodnutí, kterými byl uložen trest v těchto třech věcech.

288 Na argument Komise, že uplatnění přitěžující okolnosti z důvodu opakování protiprávního jednání bylo odůvodněno potřebou zajistit odrazující účinek pokuty, žalobkyně odpovídají, že Komise již toto zohlednila, když zvýšila výchozí částku pokuty společnosti Arkema z proto, že byla součástí velké skupiny. Žalobkyně tak zastávají názor, že Komise opět porušila zásadu *non bis in idem*, když částku pokuty zvýšila dvakrát z téhož důvodu.

289 Komise dále porušila i zásadu proporcionality, jelikož pokutu navýšila z titulu opakování protiprávního jednání na základě totožných potrestání ve čtyřech různých věcech. Podle žalobkyň byl cíl odrazení, jejž má navýšení pokuty splňovat, dostatečně zajištěn navýšením o 50 % v rozhodnutí Organické peroxidy, a *a fortiori* opětnými navýšeními o 50 % v rozhodnutích Kyselina monochloroctová v roce 2005 a Peroxid vodíku a perboritan v roce 2006. Žalobkyně tvrdí, že v napadeném rozhodnutí tedy nebylo třeba znova přistupovat k podobnému navýšení, a to tím spíše, že ke skutečnostem vedoucím k vydání čtyř rozhodnutí došlo ve stejné době, takže společnost Arkema neměla možnost přizpůsobit své jednání a zohlednit tři dřívější rozhodnutí, kterými byla potrestána v letech 2003, 2005 a 2006.

290 V replice žalobkyně zdůrazňují, že navýšení pokuty společnosti Arkema z titulu opakování protiprávního jednání, k němuž – jak vyplývá z argumentů Komise – došlo na základě rozhodnutí Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan, zjevně odporuje zásadě proporcionality. Takové navýšení je totiž podle žalobkyň zbytečné a nepřiměřené, jelikož k protiprávním jednáním, která vedla

k vydání několika rozhodnutí, došlo ve stejné době, takže podnik nemohl přizpůsobit své jednání a zohlednit předchozí potrestání.

291 Komise s těmito argumenty nesouhlasí.

– Závěry Soudu

292 Je třeba uvést, že zásada *non bis in idem*, která představuje základní zásadu unijního práva, zakotvená dále v článku 50 listiny základních práv Evropské unie podepsané dne 7. prosince 2000 v Nice (Úř. věst. C 364, s. 1), v oblasti hospodářské soutěže zakazuje, aby byl podnik potrestán nebo stíhán znovu za protisoutěžní jednání, za které mu byla uložena sankce nebo za které byl prohlášen neodpovědným dřívějším rozhodnutím, které již nelze napadnout žalobou (viz v tomto smyslu rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 252 výše, bod 59). Použití zásady *non bis in idem* podléhá třem podmínkám totožnosti skutků, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 338).

293 Je nutné konstatovat, že tato zásada není porušena tím, že se napadené rozhodnutí zakládá na předchozích konstatováních odpovědnosti za protiprávní jednání, kterými již bylo odůvodněno navýšení pokuty společnosti Arkema z titulu opakování protiprávního jednání v rozhodnutích Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan. Skutečnost, že Komise založila zjištění opakování protiprávního jednání ve čtyřech rozhodnutích na týchž předchozích konstatováních odpovědnosti za protiprávní jednání, totiž vůbec neznamená, že Komise „potrestala společnost Arkema čtyřikrát za totéž protiprávní jednání“, jak tvrdí žalobkyně.

294 V tomto ohledu připomeňme, že případné opakování protiprávního jednání je uvedeno mezi skutečnostmi, ke kterým má být přihlédnuto při posuzování závažnosti daného protiprávního jednání (rozsudek Groupe Danone v. Komise, bod 283 výše, bod 26). Zohlednění opakování protiprávního jednání sleduje účel motivovat podniky, které vykazují sklony k porušování pravidel práva hospodářské soutěže, aby změnily své jednání. Komise tudíž může v každém případě přihlédnout k příznakům potvrzujícím existenci takových sklonů, včetně například doby, která uplynula mezi dotčenými protiprávními jednáními (rozsudek Groupe Danone v. Komise, bod 283 výše, bod 39).

295 Jelikož se společnost Arkema dopustila všech protiprávních jednání, kterých se dovolávají žalobkyně, jednalo se o opakování protiprávního jednání, což je důvod, proč byla tato skutečnost zohledněna v rámci rozboru závažnosti všech těchto protiprávních jednání. Všechna uvedená protiprávní jednání tak byla nezávisle na sobě opakováním jednání porušujícím pravidla hospodářské soutěže, jak bylo konstatováno v rámci rozhodnutí z let 1984, 1986 a 1994, a nasvědčovalo existenci sklonů společnosti Arkema k tomu nevyvozovat z těchto konstatování příslušné důsledky (viz v tomto smyslu rozsudek Groupe Danone v. Komise, bod 283 výše, bod 40).

296 Zohlednění skutečnosti vážící se k opakování protiprávního jednání v rámci věci, kterých se dovolávají žalobkyně, se tudíž nutně váže na rozbor závažnosti každého jednotlivého dotčeného protiprávního jednání. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, tak Komise potrestala společnost Arkema za čtyři rozdílná protiprávní jednání a podmínka týkající se totožnosti skutků (viz bod 292 výše), tak v projednávaném případě zjevně není splněna.

297 Řešení navrhované žalobkyněmi by ostatně vedlo k tomu, že by Komise nemohla v rámci daného rozhodnutí zohledňovat opakování protiprávního jednání pouze z toho důvodu, že dotčený podnik se současně dopustil jiných jednání porušujících právo hospodářské soutěže. Takové řešení by bylo v rozporu s cílem, jehož dosažení je sledováno tím, že v rámci stanovování pokuty je zohledňováno opakování protiprávního jednání.

298 Mimoto je třeba odmítnout i argument, že Komise porušila zásadu *non bis in idem*, jelikož uplatnění přitěžující okolnosti spočívající v opakování protiprávního jednání odůvodnila potřebou zajistit odrazující účinek pokut, i když tato úvaha již byla zohledněna. Komise totiž toliko uplatnila, pro účely výpočtu výše pokuty, souhrn faktických úvah považovaných za relevantní ke stanovení pokuty na úrovni zajišťující její dostatečně odrazující povahu a žalobkyně v žádném případě neodsoudila dvakrát za totéž protiprávní jednání (viz v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 25. října 2005, Groupe Danone v. Komise, T-38/02, Sb. rozh. s. II-4407, bod 358). V tomto ohledu je třeba připomenout, že požadavek zajistit odrazení je obecným požadavkem, jímž se má Komise řídit při výpočtu pokuty (rozsudek Carbone-Lorraine v. Komise, bod 180 výše, bod 131).

299 V každém případě je třeba zdůraznit, že zohlednění každého z těchto kritérií pro posouzení závažnosti protiprávního jednání se zakládá na odlišných důvodech. Zohlednění celkového obratu dotčeného podniku je odůvodněno potřebou stanovit pokuty ve výši, která bude dostatečně odrazující z hlediska jeho velikosti a hospodářské síly. Zohlednění opakování protiprávního jednání je odůvodněno potřebou dalšího odrazení, o níž svědčí skutečnost, že trojí předchozí konstatování o protiprávních jednáních nezabránilo tomu, aby k protiprávnímu jednání došlo i počtvrté (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 25. října 2005, Groupe Danone v. Komise, bod 298 výše, bod 358).

300 K výtce vycházející z toho, že Komise porušila zásadu proporcionality, žalobkyně patrně tvrdí, že Komise měla zohlednit odrazující účinek, který na žalobkyni měla navýšení pokuty provedená v rozhodnutích Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan. Je však třeba připomenout, že z důvodů uvedených bodech 228 až 235 výše neměla Komise při zajišťování odrazujícího účinku pokuty povinnost zohlednit pokuty, které témuž podniku uložila v rámci ostatních věcí. Tento závěr platí i v případě navýšení pokuty z titulu opakování protiprávního jednání. Bylo by totiž konkrétně v rozporu s cílem odrazení, aby skutečnost, že se dotčený podnik dopustil opakování protiprávního jednání, nebyla zohledněna pouze proto, že

v souběhu se sporným protiprávním jednáním byl zapojen i do dalších protiprávních jednání, která Komise rovněž potrestala.

301 Míra navýšení o 50 % ostatně v poměru k tomuto cíli není za okolností v projednávaném případě nepřiměřená.

302 Konečně na rozdíl od toho, co navrhují žalobkyně (viz bod 290 výše), z bodů 358 a 369 odůvodnění napadeného rozhodnutí jasně vyplývá, že konstatování o opakování protiprávního jednání se v daném případě nezakládalo na rozhodnutích Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan.

303 Druhá část šestého žalobního důvodu, která jako jediná část tohoto důvodu zůstala předmětem sporu, tudíž musí být zamítnuta.

K sedmému důvodu vycházejícímu nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise nesnížila pokutu žalobkyň na základě toho, že společnost Arkema některá protiprávní jednání „ve skutečnosti neprovedla“

Argumenty účastnic řízení

304 Žalobkyně uvádějí, že společnost Arkema během správního řízení prokázala, že některé sporné dohody uplatnila pouze zčásti, jak ostatně Komise sama uznala v napadeném rozhodnutí. Žalobkyně tudíž mají za to, že v souladu s pokyny a judikaturou

měla Komise tuto polehčující okolnost zohlednit při stanovování výše pokuty. Žádají tedy Tribunál, aby částku pokuty podstatně snížil a zohlednil tak skutečnost, že společnost Arkema některá protiprávní jednání „ve skutečnosti neprovedla".

305 V tomto ohledu žalobkyně uvádějí, že společnost Degussa si opakovaně stěžovala na to, že společnost Arkema nedodržela dohody o zvýšení cen sjednané mezi výrobci, o čemž podle žalobkyň svědčí i popis několika schůzek v napadeném rozhodnutí (body 123, 128 a 133 odůvodnění uvedeného rozhodnutí).

306 Žalobkyně též zdůrazňují, že podle rozhodovací praxe Komise může ke snížení pokuty dojít proto, že protiprávní dohody nebyly zčásti provedeny. Mají tudíž za to, že na rozdíl od toho, co Komise tvrdí v žalobní odpovědi, pouhá skutečnost, že podnik provedl pouze některá protiprávní jednání, sama o sobě nevylučuje uplatnění polehčujících okolností.

307 Komise s těmito argumenty nesouhlasí.

Závěry Soudu

308 Jak vyplývá z judikatury, je pro účely přiznání polehčující okolnosti týkající se praktického neprovádění dohod o protiprávním jednání důležité ověřit, zda uplatňované okolnosti mohou prokázat, že se dotčený podnik během období, v jehož průběhu se k uvedeným dohodám připojil, skutečně zdržel jejich provádění, když na trhu jednal

soutěžním způsobem, nebo přinejmenším neplnil povinnosti k provedení této kartelové dohody tak jednoznačně a důrazně, aby to narušilo její samotné fungování (rozsudek Tribunálu Daiichi Pharmaceutical v. Komise, bod 271 výše, bod 113, a rozsudek Carbone-Lorraine v. Komise, bod 180 výše, bod 196).

309 Okolnost, že žalobkyně částečné připouští provedení některých sporných dohod, tak v projednávaném případě na rozdíl od toho, co tvrdí Komise ve svých písemných vyjádřeních, sama o sobě nestačí jako důvod k tomu, aby žalobkyním nebylo možné přiznat uplatňovanou polehčující okolnost (viz v tomto smyslu rozsudky Daiichi Pharmaceutical v. Komise, bod 308 výše, body 102 a 116, a Carbone-Lorraine v. Komise, bod 180 výše, body 197 a 223). Je totiž dále třeba ověřit, zda žalobkyně prokázaly, že neplnily povinnosti k provedení dotčené kartelové dohody tak jednoznačně a důrazně, aby to narušilo její samotné fungování.

310 Je třeba připomenout, že žalobkyně v žalobě vychází z tvrzení o třech konkrétních okolnostech, které mají prokázat, že společnost Degusssa si opakovaně stěžovala na to, že společnost Arkema nedodržovala dohody o zvýšení cen sjednaných mezi výrobci.

311 Žalobkyně zaprvé uvádějí, že Komise v bodě 123 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala, že cílem schůzky, která se konala v létě 1999, bylo „ujistit společnost Degussa o spolehlivosti jednání společnosti [Arkema] a ICI na trhu, která byla v minulosti zpochybněna, jelikož cenové cíle byly [těmito dvěma podniky] naplňovány jen zčásti či vůbec“.

312 Žalobkyně se zadruhé dovolávají bodu 128 odůvodnění napadeného rozhodnutí, v němž Komise konstatovala, že společnost Degussa svolala schůzku ke dni 24. února 2002 týkající se hmoty na výrobu forem v reakci na chování společnosti Arkema vůči

některým zákazníkům v automobilovém odvětví. Komise upřesňuje, že na této schůzce společnost „[Degussa] nepřímo společnosti [Arkema] vyčetla, že nerespektovala zvýšení cen v automobilovém odvětví“.

313 Žalobkyně se zatřetí opírají o znění bodu 129 odůvodnění napadeného rozhodnutí, v němž je odkazováno na schůzku ze dne 27. června 2000 týkající se hmoty na výrobu forem následující poté, co společnost Arkema uzavřela dlouhodobou dodavatelskou smlouvu s hlavním zákazníkem na trhu za nižší ceny, než jaké byly sjednány během schůzky v Dublinu (Irsko) v říjnu 1999. Komise zde konstatuje, že „společnost Degussa považovala skutečnost, že společnost Arkema úmyslně nenaplňovala cenové cíle, za vážné narušení důvěry“. Komise stejně tak v bodě 133 odůvodnění napadeného rozhodnutí odkázala na „významný konflikt“, ke kterému mezi společnostmi Degussa a Arkema došlo na této schůzce.

314 Je však potřeba konstatovat, že pouhý odkaz na tyto pasáže napadeného rozhodnutí nepostačuje k prokázání toho, že byly naplněny podmínky připomenuté v bodě 308 výše.

315 Nejprve je třeba zdůraznit, že všechny zmíněné pasáže se týkají schůzek ohledně hmoty na výrobu forem na bázi PMMA, tj. pouze jednoho ze tří výrobků, který je předmětem jediného protiprávního jednání vytýkaného Komisí v napadeném rozhodnutí. Žalobkyně přitom nepředložily žádný objektivní důkaz, který by Tribunálu umožnil posoudit, jaký dopad mělo nerespektování dohod týkajících se tohoto výrobku na fungování dotčené kartelové dohody jako celku. Jak vyplývá z bodu 5 odůvodnění napadeného rozhodnutí, hmota na výrobu forem z PMMA představuje pouze 36 % z trhu s PMMA v rámci rozdělení metylmetakrylátu mezi tři výrobky z PMMA.

316 Dále je konkrétněji k tvrzení v bodě 123 týkajícího se odůvodnění napadeného rozhodnutí, že společnosti Arkema a ICI „v minulosti naplňovaly cenové cíle jen zčásti nebo vůbec“, je třeba konstatovat, že žalobkyně nepředložily žádný důkaz, který by umožnil posoudit jeho konkrétní rozsah jak z věcného, tak časového hlediska.

317 Na jedné straně je třeba zdůraznit, že podle bodu 123 odůvodnění napadeného rozhodnutí byly cenové cíle naplněny jen zčásti. Žalobkyně však neupřesňují, jaký rozsah mělo toto „částečné neplnění“. Netvrdí konkrétně, že dosahovalo takové míry, že by narušovalo samotné fungování dotčené kartelové dohody. Z napadeného rozhodnutí dále vyplývá, že během téže schůzky účastníci plnili jeden z bodů dotčené kartelové dohody týkající se výměny důvěrných obchodních informací (viz poslední věta bodu 123 odůvodnění napadeného rozhodnutí, jakož i bod 117 odůvodnění tohoto rozhodnutí, na který je odkazováno).

318 Žalobkyně dále neupřesňují, o které období se jedná. Ačkoli se předmětná schůzka konala v létě roku 1999, protiprávní jednání probíhalo od 23. ledna 1997 (viz bod 109 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Společnost Arkema se v mezidobí účastnila několika protisoutěžních schůzek, jejichž popis v napadeném rozhodnutí nesvědčí o tom, že by bylo konkrétně narušeno fungování dotčené kartelové dohody (viz body 111 až 119 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

319 „Argumenty žalobkyň vycházející z bodů 128, 129 a 133 odůvodnění napadeného rozhodnutí se v podstatě zakládají na dlouhodobé dodavatelské smlouvě uzavřené s nižšími cenami, než stanovily cenové cíle sjednané mezi soutěžiteli na schůzce v Dublinu konané v říjnu 1999. I když Komise tento podnik kvalifikuje jako ‚velkého zákazníka (bod 129 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a uvádí, že jde o ‘ 5 000 T/rok“ (poznámka pod čarou č. 131 napadeného rozhodnutí), žalobkyně neuvádějí žádný konkrétní důkaz, který by umožnil posoudit význam této smlouvy z hlediska

spolupráce mezi účastníky dotčené kartelové dohody v odvětví hmoty na výrobu forem na bázi PMMA a tím méně v rámci jediného protiprávního jednání týkajícího se tří výrobků z PMMA.

320 Dále je třeba zdůraznit, že smlouva byla podepsána v průběhu prvního semestru roku 2000 (viz body 128 a 129 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a nerespektovala zvýšení cen, o němž bylo rozhodnuto teprve v říjnu 1999, ačkoli společnost Arkema se na kartelové dohodě podílela od 23. ledna 1997 do 12. září 2002. Taktéž je třeba zdůraznit, že i když je v napadeném rozhodnutí zmiňován „významný konflikt" (bod 133) a „vážné narušení důvěry" (bod 129), je jednoznačné, že spolupráce mezi společností Atofina a ostatními účastníky pokračovala bez ohledu na tento konflikt (viz konkrétně body 131 a134 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a na schůzce dne 9. února 2001 se týkala i výměny informací o cenách týkajících se téhož zákazníka (viz bod 131 odůvodnění napadeného rozhodnutí ohledně schůzky ze dne 9. února 2001).

321 Vzhledem k výše uvedenému je třeba dospět k závěru, že okolnosti uplatněné žalobkyněmi prokazují nanejvýš určité nedostatky v účinnosti dotčené kartelové dohody týkající se hmoty na formy na bázi PMMA a případů, kdy společnost Arkema vůči zákazníkovi neuplatnila cenové cíle sjednané v odvětví tohoto výrobku. Komise dále sama uznala, že v určitých obdobích účastníci dotčené kartelové dohody neplnili sjednané dohody (viz bod 329 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a určitá rozhodnutí nebyla zcela provedena (bod 379 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Tyto okolnosti však nepostačují k naplnění podmínek uvedených v bodě 308 výše vzhledem k tomu, že dotčené protiprávní jednání představuje podle napadeného rozhodnutí jediné protiprávní jednání týkající se tří výrobků, vzhledem k tomu, že toto protiprávní jednání trvalo od 23. ledna 1997 do 12. září 2002 a že se skládalo z několika bodů, včetně výměny důvěrných informací o trzích a podnicích (viz bod 3 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Žalobkyně ostatně ani netvrdí, jak vyžaduje

judikatura, že porušily povinnosti vedoucí k provedení dotčené kartelové dohody to do té míry, že by to narušilo její samotné fungování.

322 Je tudíž třeba dospět k závěru, že Komise správně neuplatnila polehčující okolnost týkající se neprovedení protiprávních dohod, a je rovněž neodůvodněné, aby Tribunál z tohoto titulu snížil částku pokuty v rámci výkonu pravomoci v plné jurisdikci.

323 Tento žalobní důvod je tudíž třeba zamítnout, stejně jako návrh na snížení pokuty předložený z tohoto titulu žalobkyněmi.

K osmému důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise odmítla snížit pokutu žalobkyň na základě „jiných faktorů“.

Argumenty účastnic řízení

324 Žalobkyně uvádějí, že v odpovědi na oznámení námitek společnost Arkema požadovala snížení pokuty, která jí mohla být uložena, a to na základě „jiných faktorů“ ve smyslu pokynů, aby byly zohledněny vysoké pokuty, které jí v nedávné době uložila Komise. Komise se podle žalobkyň dopustila nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu, když odmítla snížit pokutu kvůli tomu, že společnost Arkema „neuplatnila žádný argument, kterým by poukázala na to, že se nachází ve zvláště obtížné situaci“ (bod 396 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

325 Žalobkyně uvádějí, že ve dvou nedávných rozhodnutích Komise snížila konečnou částku pokuty na základě bodu 5 písm. b) pokynů vzhledem k tomu, že dotčený podnik již byl krátce předtím potrestán uložením značných pokut. Podle žalobkyň šlo o rozhodnutí Komise COM (2002) 5083 final ze dne 17. prosince 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/E-2/37.667 – Speciální grafity) (dále jen rozhodnutí „Speciální grafity") a rozhodnutí Komise K (2003) 4457 v konečném znění ze dne 3. prosince 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o [ES] a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/38.359 – Výrobky na bázi uhlíku a grafitu k elektrickým a mechanickým aplikacím) (dále jen „rozhodnutí Výrobky na bázi uhlíku a grafitu"). I když Komise podle žalobkyň v každém z těchto rozhodnutí patrně naznačila, že snížení pokuty se zakládalo též na finanční situaci dotčeného podniku, snížení pokuty mohlo ve skutečnosti vyplývat pouze z toho, že bylo zohledněny značné pokuty uložené před nedávnem.

326 Z těchto rozhodnutí totiž podle žalobkyň vyplývá, že Komise dospěla k závěru, že zohlední-li finanční situaci podniku pro účely snížení částky jeho pokuty, dá tím neodůvodněnou soutěžní výhodu podnikům, které jsou nejhůře přizpůsobeny tržním podmínkám, což by mohlo vést k diskriminaci jiných podniků, na které se řízení vztahuje. Žalobkyně tedy mají za to, že pro účely snížení pokuty dotčeného podniku nebyla Komise oprávněna dovolávat se jeho finanční situace, a to ani ve spojení s jinými faktory.

327 Žalobkyně tvrdí, že Komise společnosti Arkema v nedávné době uložila postupně pokuty v celkové částce asi 180 milionů eur na základě její účasti na koluzních jednáních, ke kterým alespoň zčásti došlo v souběhu s protiprávním jednáním sankcionovaným v napadeném rozhodnutí. Podle žalobkyň šlo o rozhodnutí Organické peroxidy, Kyselina monochloroctová a Peroxid vodíku a perboritan.

328 Vzhledem k těmto potrestáním mají žalobkyně za to, že pro potřeby účinného odrazení nebylo nutné jim ukládat konečnou částku pokuty v plné výši (tj. 219,13 125 milionů eur). Podle jejich názoru tedy Komise měla zohlednit účinnost odrazení na základě „jiných faktorů". Žalobkyně tudíž žádají, aby Tribunál snížil částku jim uložené pokuty a zohlednil tak pokuty, které společnost Arkema nedávno uhradila.

329 Komise s touto argumentací nesouhlasí.

Závěry Soudu

330 Úvodem je třeba připomenout, že rozhodovací praxe Komise neslouží jako právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže. Komise totiž má při stanovování částky pokut širokou posuzovací pravomoc a není vázána svými předchozími posouzeními (viz rozsudek Tribunálu ze dne 27. září 2006, Archer Daniels Midland v. Komise, T-329/01, Sb. rozh. s. II-3255, body 108 až 110 a citovaná judikatura). Uplatnění rozhodnutí Speciální grafity a Výrobky na bázi uhlíku a grafitu ze strany žalobkyň je samo o sobě irelevantní, jelikož Komise nebyla povinna posuzovat projednávanou věc stejně (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Archer Daniels Midland v. Komise, bod 111).

331 Dále je třeba konstatovat, že v obou těchto rozhodnutích Komise snížila částku pokuty uložené obchodní společnosti dotčené v této věci z důvodu jejích značných finančních obtíží ve spojení s jedním a později dvěma tresty, které jí byly uloženy v nedávné době za souběžná jednání porušující právo hospodářské soutěže. Žalobkyně však netvrdí, že se zejména po finanční stránce nacházejí ve srovnatelné situaci jako tato

společnost (viz body 556 až 559 odůvodnění rozhodnutí Speciální grafity bod 360 odůvodnění rozhodnutí Výrobky na bázi uhlíku a grafitu).

332 Je třeba zdůraznit, že argument, že částku pokuty lze snížit pouze na základě nedávno uložených trestů tomuto podniku, poněvadž Komise nebyla s ohledem na judikaturu a znění těchto rozhodnutí oprávněna zohledňovat finanční situaci dotčeného podniku, je v rozporu s přesným zněním těchto rozhodnutí. Dále je v tomto ohledu třeba odkázat na rozsudek Carbone-Lorraine v. Komise, bod 180 výše (body 311 až 317), kterým byl zamítnut tentýž argument přednesený jedním z adresátů rozhodnutí Výrobky na bázi uhlíku a grafitu.

333 Komise se tudíž nedopustila nesprávného posouzení, když v bodě 396 odůvodnění napadeného rozhodnutí zamítla argument žalobkyň uplatňovaný v části „Jiné faktory" z toho důvodu, že společnost Arkema neuplatnila žádný argument, kterým by naznačila, že se nachází ve velmi obtížné finanční situaci.

334 Mimoto není třeba, aby Tribunál při výkonu pravomoci v plné jurisdikci snížil pokutu, jak požadují žalobkyně.

335 Pouhá skutečnost, že žalobkyně byly v nedávné době potrestány uložením tří dalších pokut za protiprávní jednání, ke kterým zčásti došlo v souběhu, totiž nemůže ospravedlnit snížení pokuty uložené v daném případě. Kdyby existence dřívějšího potrestání ospravedlňovala snížení pozdější pokuty, vedlo by to k paradoxní situaci, kdy by se mezní náklady na sankce postupně snižovaly se stoupajícím počtem kartelových dohod, na nichž se podnik podílí. Taková situace by byla zjevně v rozporu s cílem odrazení, jehož naplnění je sledováno ukládáním pokut.

336 Žalobkyně přitom nepředkládají žádný důkaz o tom, že uložení pokuty v daném případě ve spojení s nedávno uloženými pokutami by je stavělo do zvláštní pozice. Je ostatně třeba zdůraznit, že vedle společnosti Arkema je za uhrazení těchto pokut – s výjimkou pokuty uložené v rozhodnutí Organické peroxidy – z velké části společně a nerozdílně odpovědná společnost Elf Aquitaine a společnost Total. Souhrnná částka pokut uložených společnosti Arkema na základě těchto čtyř rozhodnutí v každém případě nedosahuje 10 % obratu společnosti Arkema za rok 2005 uvedeného v bodě 14 odůvodnění napadeného rozhodnutí, a zuto hranici stanoví nařízení č. 1/2003 pro jednotlivou pokutu.

337 Tento žalobní důvod tudíž musí být stejně jako návrh na snížení pokuty předložený z tohoto titulu žalobkyněmi zamítnut.

Závěry

338 Z výše uvedeného vyplývá, že žaloba musí být zamítnuta v plném rozsahu, s výjimkou návrhu žalobkyň směřujícího ke snížení navýšení pokuty, které vůči nim bylo uplatněno z titulu odrazujícího účinku.

339 Vzhledem k výše uvedeným úvahám (viz body 247 až 280 výše) má Tribunál za to, že v rámci výkonu pravomoci v plné jurisdikci je třeba snížit částku pokuty uloženou žalobkyním, aby byla zohledněna skutečnost, že ke dni uložení pokuty již nad nimi skupina Total neměla kontrolu.

340 Pro účely nového výpočtu této částky považuje Tribunál za vhodné postupovat způsobem, který byl uplatněn v napadeném rozhodnutí s tím, že násobící koeficient 3 uplatněný vůči žalobkyním v bodě 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí se nahrazuje násobícím koeficientem 1,25. Za okolností v projednávaném případě, zejména s ohledem na navýšení uplatněná vůči ostatním adresátům napadeného rozhodnutí, totiž Tribunál dospěl k závěru, že takové navýšení je přiměřené tomu, aby byl zajištěn dostatečný odrazující účinek pokuty uložené žalobkyním.

341 Nelze konkrétně vyhovět návrhu Komise vznesenému během jednání, kterým v podstatě žádá, aby Tribunál pro účely zachování násobícího faktoru 3 uplatněného na žalobkyně zohlednil skutečnost týkající se právní a ekonomické struktury předmětného podniku v okamžiku protiprávního jednání.

342 Je třeba připomenout, že výkon pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci nesmí při určování částky pokut uložených žalobkyním vést k diskriminaci mezi podniky, které se účastnily dohody nebo jednání ve vzájemné shodě v rozporu s čl. 81 odst. 1 ES (rozsudky Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Sarrió v. Komise, C-291/98 P, Recueil, s. I-9991, body 97, a ze dne 25. ledna 2007, Dalmine v. Komise, C-407/04 P, Sb. rozh. s. I-829, bod 152). Jelikož tato skutečnost nebyla zohledněna ve vztahu k ostatním adresátům napadeného rozhodnutí (viz body 266 až 271 výše), navýšení částky pokuty přičitatelné žalobkyním z tohoto titulu je neodůvodněné.

343 I kdyby bylo třeba tuto skutečnost při určování částky pokuty zohlednit, nemůže v žádném případě odůvodnit uplatnění násobícího koeficientu 3 z titulu dostatečného odrazujícího účinku pokuty vůči žalobkyním. To by totiž vedlo k uplatnění téhož násobícího koeficientu vůči žalobkyním, jaký je uplatnitelný na jejich původní mateřské společnosti, ačkoli se žalobkyně nacházejí ve zjevně odlišné situaci z hlediska zásadních cílů, které jsou takovým navýšením pokuty sledovány (viz též v tomto smyslu rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 340).

344 Bylo ostatně judikováno, že není namístě činit rozdíl mezi dvěma podniky, jejichž obrat je v každém případě důvodem k tomu, aby byly kvalifikovány jako velké podniky mající právní a ekonomické znalosti a infrastrukturou, které jim umožňují lépe posoudit protiprávní povahu jejich chování a z něj vyplývající následky (rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 340). V daném případě lze přitom všechny podniky uvedené v bodě 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí – jako ostatně i společnost Arkemu s ohledem na její obrat – považovat za velké podniky mající právní a ekonomické znalosti a infrastrukturou, které jim umožňují lépe posoudit protiprávní povahu jejich chování (viz v tomto smyslu rozsudek Degussa v. Komise, bod 213 výše, bod 294). V projednávaném případě je proto násobící koeficient 3 s ohledem na násobící koeficienty uplatněné vůči ostatním podnikům (1,75 vůči společnosti Degussa, 1,5 vůči společnosti ICI a hypotetický koeficient 1,25 vůči společnosti Arkema) odůvodněný pouze v poměru ke značnému obratu společnosti Total ke dni, kdy byla uložena pokuta.

345 K novému výpočtu pokuty uložené žalobkyním, je třeba připomenout znění článku 2 napadeného rozhodnutí, podle něhož se za protiprávní jednání uvedená v článku 1 ukládají: „[…] b) společnostem Arkema […], Altuglas International […] a Altumax Europe […] společně a nerozdílně následující pokuty ve výši [219 131 250] eur, z níž společnost Total [...] je společně a nerozdílně odpovědná za 140,4 milionů eur a společnost Elf Aquitaine [...] za 181,35 milionů eur“.

346 S ohledem na toto znění i na odůvodnění napadeného rozhodnutí věnované výpočtu pokuty je třeba rozlišit dvě části pokuty.

347 Žalobkyně jsou na prvém místě společně a nerozdílně odpovědné za úhradu částky 37 781 250 eur, tato částka se přitom netýká společností Elf Aquitaine a Total.

348 Jak vyplývá z napadeného rozhodnutí, jde o částku, která je důsledkem navýšení z titulu opakování protiprávního jednání, za něž společnosti Elf Aquitaine a Total nesly odpovědnost, a Komise tuto částku dále snížila o 40 % na základě oznámení o spolupráci. Je přitom třeba připomenout, že pro účely stanovení částky navýšení z titulu opakování protiprávního jednání sama Komise vycházela z hypotetického koeficientu 1,25 z titulu dostatečně odrazujícího účinku (viz poznámka pod čarou č. 233 týkající se bodu 349 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Úvahy uvedené v bodech 247 až 280 výše tak na tuto částku neměly vliv a tato částka ve výši 37 781 250 eur, za jejíž zaplacení jsou odpovědné žalobkyně s vyloučením jejich bývalých mateřských společností, musí zůstat nezměněna.

349 Žalobkyně jsou na druhém místě společně a nerozdílně se společností Elf Aquitaine odpovědny za zaplacení pokuty ve výši 181,35 milionů eur, z čehož je za 140,4 milionů eur společně a nerozdílně odpovědná společnost Total. Jedná se tedy o částku pokuty, jež nevyplývá ze zohlednění opakování protiprávního jednání.

350 Tato částka ve výši 181,35 milionů eur vyplývá zejména z uplatnění násobícího koeficientu 3. Jelikož uplatnění tohoto koeficientu vůči žalobkyním nebylo ospravedlnitelné, musí být tedy tato částka ve vztahu k žalobkyním přepočítána za použití násobícího koeficientu 1,25, a to způsobem, kterým Komise postupovala v napadeném rozhodnutí.

351 Žalobkyně jsou tudíž společně a nerozdílně odpovědné za zaplacení pokuty, která se v této části snižuje na 75 562 500 eur.

352 Konečně je třeba připomenout, že na základě čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 pokuta u každého podniku podílejícího se na protiprávním jednání nesmí přesáhnout 10 % jeho celkového obratu za předchozí hospodářský rok. Podle judikatury, pouze pokud se jeví, že několik adresátů rozhodnutí, kterým se ukládá pokuta, tvoří podnik ve smyslu hospodářské jednotky odpovědné za sankcionované protiprávní jednání, a to

navíc k datu přijetí tohoto rozhodnutí, může být tato maximální hranice vypočtena na základě celkového obratu tohoto podniku – tj. z kumulované sumy všech jeho částí. Pokud tato hospodářská jednota mezitím přestala existovat, předmětná maximální hranice musí být uplatněna vůči každé osobě, jíž je rozhodnutí určeno, zvlášť (rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 272 výše, bod 390).

353 Je tak ještě třeba ověřit, zda částka pokuty, za niž jsou žalobkyně odpovědné, nepřevyšuje 10 % celkového obratu společnosti Arkema za rok 2005. Žalobkyně jsou tedy společně a nerozdílně odpovědné za zaplacení pokuty do výše 113 343 750 eur (částka 37 781 250 eur podle bodu 348 výše plus částka 75 562 500 eur podle bodu 351 výše). Je tedy třeba konstatovat, že tato částka nepřevyšuje 10 % obratu společnosti Arkema za rok 2005 vyplývající z bodu 14 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Totéž navíc platí pro mezitímní částku stanovenou před uplatněním snížení na základě oznámení o spolupráci.

K nákladům řízení

354 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Podle čl. 87 odst. 3 uvedeného řádu může Tribunál rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch.

355 V projednávaném případě bylo návrhovým žádáním žalobkyň zčásti vyhověno. Jelikož ale argumenty, které vedly ke snížení částky pokuty, byly vzneseny ve fázi jednání, ačkoli mohly být vzneseny v žalobě (viz bod 247 výše), okolnosti případu budou

spravedlivě zohledněny rozhodnutím, že žalobkyně ponesou vlastní náklady řízení a nahradí náklady řízení vynaložené Komisí.

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (čtvrtý senát)

rozhodl takto:

1) **Částka pokuty, za jejíž zaplacení jsou na základě článku 2 písm. b) rozhodnutí Komise 2006/2098 v konečném znění ze dne 31. května 2006 v řízení podle článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o EHP (Věc č. COMP/F/38.645 – Metakryláty) společně a nerozdílně odpovědny společnosti Arkema SA (nyní Arkema France), Altuglas International SA a Altumax Europe SAS, se snižuje na 113 343 750 eur.**

2) **Ve zbývající části se žaloba zamítá.**

3) **Společnostem Arkema France, Altuglas International a Altumax Europe se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 7. června 2011.

Podpisy.

Obsah

Skutečnosti předcházející sporu ..... II - 2608

Úvod ..... II - 2608

Správní řízení ..... II - 2609

Napadené rozhodnutí ..... II - 2610

Osoby, jimž je určeno napadené rozhodnutí ..... II - 2611

Výpočet pokuty ..... II - 2612

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení ..... II - 2614

Právní otázky ..... II - 2616

K prvnímu důvodu vycházejícímu z porušení pravidel o přičitatelnosti jednání dceřiné společností její mateřské společnosti a z porušení zásady zákazu diskriminace ..... II - 2616

K první části vycházející z nesprávného uplatnění pravidel o přičitatelnosti jednání dceřiné společnosti její mateřské společnosti ..... II - 2617

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2617

– Závěry Tribunálu ..... II - 2619

Ke druhé části vycházející z porušení zásady zákazu diskriminace ..... II - 2624

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2624

– Závěry Tribunálu ..... II - 2625

Ke druhému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkového stavu, kterého se Komise dopustila, když odpovědnost za protiprávní jednání společnosti Arkema přičetla společnostem Total a Elf Aquitaine. ..... II - 2628

K první části vycházející z nesprávného posouzení skutečnosti, že ředitelé společností Total a Elf Aquitaine nebyli zapojeni do protiprávního jednání uvedeného v napadeném rozhodnutí ..... II - 2629

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2629

– Závěry Soudu ..... II - 2630

Ke druhé části vycházející z nesprávného posouzení skutečností prokazujících reálnou samostatnost společnosti Arkema při určování její obchodní politiky ..... II - 2632

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2632

– Závěry Soudu ..... II - 2637

Ke třetímu důvodu vycházejícímu z porušení povinnosti uvést odůvodnění a porušení zásady řádné správy při uplatňování pravidel o přičitatelnosti ..... II - 2644

K první části vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění ..... II - 2645

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2645

– Závěry Soudu ..... II - 2646

K druhé části vycházející z porušení zásady řádné správy ..... II - 2652

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2652

– Závěry Soudu ..... II - 2653

Ke čtvrtému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného uplatnění kritéria konkrétního dopadu na trh při stanovení výchozí částky pokuty ve výši 65 milionů eur ..... II - 2655

Argumenty účastnic řízení ..... II - 2655

Závěry Soudu ..... II - 2659

K pátému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu při navýšení výchozí částky pokuty z titulu odrazujícího účinku ..... II - 2664

K první části vycházející z toho, že Komise neopodstatněně zvýšila výchozí částku pokuty z titulu odrazujícího účinku na základě obratu společnosti Total, ačkoli této společnosti nelze přičítat odpovědnost za protiprávní jednání ..... II - 2664

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2664

– Závěry Tribunálu ..... II - 2665

Ke druhé části vycházející z porušení zásady proporcionality a zásady rovného zacházení ..... II - 2665

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2665

– Závěry Tribunálu ..... II - 2667

Ke třetí části vycházející z toho, že v projednávaném případě je zbytečné uplatňovat odrazující účinek pokuty ..... II - 2770

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2770

– Závěry Tribunálu ..... II - 2771

K výtce vznesené během jednání, která vychází z toho, že společnosti Total a Elf Aquitaine k datu napadeného rozhodnutí neměly nad žalobkyněmi kontrolu ..... II - 2676

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2676

– Závěry Tribunálu ..... II - 2679

K šestému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení Komise při navýšení pokuty z titulu opakování protiprávního jednání ..... II - 2690

K první části vycházející z porušení zásady zákonnosti trestného činu a trestu a zásady právní jistoty ..... II - 2690

K druhé části žalobního důvodu vycházející z porušení zásady non bis in idem a zásady proporcionality ..... II - 2691

– Argumenty účastnic řízení ..... II - 2691

– Závěry Soudu ..... II - 2693

K sedmému důvodu vycházejícímu nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise nesnížila pokutu žalobkyň na základě toho, že společnost Arkema některá protiprávní jednání „ve skutečnosti neprovedla“ ..... II - 2696

Argumenty účastnic řízení ..... II - 2696

Závěry Soudu ..... II - 2697

K osmému důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení a nesprávného posouzení skutkového stavu spočívajícího v tom, že Komise odmítla snížit pokutu žalobkyň na základě „jiných faktorů“. ..... II - 2702

Argumenty účastnic řízení ..... II - 2702

Závěry Soudu ..... II - 2704

Závěry ..... II - 2706

K nákladům řízení ..... II - 2710